192
1

ATTİLÂ İLHAN / Bütün Şiirleri / DUVAR

ATTİLÂ İLHAN

Bütün Şiirleri : 1

DUVAR

bilgi
yayınevi

7.
basım

BİLGİ YAYINLARI : 192
ATTİLÂ İLHAN, BÜTÜN ŞİİRLERİ : 1

ISBN 975 - 494 - 161 - 0
93 06 Y 0105 0604

Birinci Basım 1948
İkinci Basım 1959
Üçüncü Basım 1973
Dördüncü Basım 1977
Beşinci Basım 1983
Altıncı Basım 1990

Yedinci Basım
Kasım 1993

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46 / A
Telf 431 81 22 434 12 71
434 49 98 - 434 49 99
Faks 431 77 58
06420 Yenişehir - Ankara

ATTİLÂ İLHAN

Bütün Şiirleri

1

DUVAR

BİLGİ YAYINEVİ

attilâ ilhan'ın kitapları

şiir

duvar (7 basım)
sisler bulvarı (7 basım)
yağmur kaçağı (5. basım)
ben sana mecburum (7 basım)
belâ çiçeği (4. basım)
yasak sevişmek (5 basım)
tutuklunun günlüğü (5. basım)
böyle bir sevmek (4 basım)
elde var hüzün (3. basım)
korkunun krallığı (2. basım)
ayrılık sevdâya dâhil

roman

sokaktaki adam (4. basım)*
zenciler birbirine benzemez (4. basım)
kurtlar sofrası (3. basım)*
aynanın içindekiler
- 1 / bıçağın ucu (2. basım)
- 2 / sırtlan payı (3. basım)
- 3 / yaraya tuz basmak (2. basım)
- 4 / dersaadet'te sabah ezanları (3. basım)
- 5 / o karanlıkta biz

fena halde leman (7 basım)
haco hanım vay (2. basım)

deneme / anı

abbas yolcu*
yanlış kadınlar yanlış erkekler (2. basım)
anılar ve acılar
- 1 / hangi sol (3. basım)*
- 2 / hangi batı (3. basım)
- 3 / hangi seks (2. basım)
- 4 / hangi sağ
- 5 / hangi atatürk (2. basım)
- 6 / hangi edebiyat

attilâ ilhan'ın defteri
- 1 / gerçekçilik savaşı (3. basım)
- 2 / 'ikinci yeni' savaşı (2. basım)*
- 3 / faşizmin ayak sesleri*
- 4 / batı'nın deli gömleği*
- 5 / sağım solum sobe
- 6 / ulusal kültür savaşı
- 7 / sosyalizm asıl şimdi (2. basım)
- 8 / aydınlar savaşı (2. basım)
- 9 / kadınlar savaşı

çeviri

kanton'da isyan (malraux / 3. basım)
umut (malraux / 3. basım)
basel'in çanları (aragon / 2. basım)

işaretli kitaplar tükenmiştir

İÇİNDEKİLER

başlangıçta daima şairler vardı

DUVAR'daki şiirler, belki harbi etiyle kemiğiyle yaşamamış; ama gazete, radyo ve sinema yoluyla bir yandan; fırında kaybolan ekmek, seferber edilmiş ordu, pasif korunma ve karartmalar yoluyla öbür yandan; onun sertliğini ve hainliğini 'etinde duymuş' bir harb delikanlısının şiirleri. On beş yıl sonra bu daha açık görülüyor, daha iyi anlaşılıyor : Harb her yanımızda idi; sahillerimize asker cesetleri vuruyordu. Her dalga üzerinden, bombardıman şehirlerinin, barut ve yangın kokusunu alıyorduk. Bütün birinci sahifeler, kaybedilmiş ülkelerin, havaya uçurulmuş köprübaşlarının, batırılmış kruvazörlerin adlarını afiş harfleriyle veriyorlardı. Bir büyük delirmekti, bu! Ortaklaşa, dev ölçüleriyle tutulmuş ve haksız bir delirmek! En küçük sağduyu, en ufak akıl, ilk harb resmi tebliğinden itibaren, elbet insanlığın haline doğru eğilecekti : Kaba ve acıtıcı bir yoketme tekniğinin, çetrefil baskısı altında bunalan tek insana ve topluma; hoyratça ezilen mutluluk hayallerine; en önemlisi de, harb sofrası toplandıktan sonraki günlerin karşılıklı sevgi ve saygı, devamlı bir hürriyet ve eşitlik düzenine göre tutulmasına!

Şair madem ki kalabalık yaşıyor, madem ki herkestir; zulmün, haksızlığın ve

kör diktanın krallık ettiği o karanlık günlerde, elbette hürriyetin, hakkın ve demokrasinin şarkılarını söylemeğe savaşacaktır. Söylemiş işte. Söylemeğe çalışmış, hiç olmazsa. İnsanın yığınlar halinde harcandığını görmüş, büsbütün insana ve insanlık fikrine sarılmış; zulmün, işkencenin en vahşicesini duymuş, hürriyete ve mutluluk fikrine sarılmış; bütün kayıpların ve ölümlerin günün birinde hiç değilse harbsiz akşamlar getireceğini, insanoğlunun kendi aklı ve emeğiyle yarattığı bilimleri ve tekniği, kendi kendini yoketmek için değil yüceltmek için kullanabileceğini, kulağına koymuş. Yalnız bu mu? Dünyayı sarmış harb ağrısının ağırlığına, Türkiye'yi kuşatan başka bir kahrı niye katmamalı? DUVAR şiirleri, tek parti diktasının, en faşizan baskılara başvurduğu yıllardan savrulup geliyor : Sıkıyönetim'den, askeri mahkeme sanıklığından, Sansaryan Hanı'ndaki dar hücrelerden geliyor. Bir şairler kuşağı, nice eziyet, yokluk ve çarpıntıyı göze alarak, demokrasi mücadelesinde sonraki siyasi kütle mücadelesine öncülük etmeğe uğraşmışlardır. Bunu epeyce de pahalı ödemişlerdir. Biz harb çocuklarıyız. Bunalımların anaforundan geliyoruz. Yüksek gerilimler yaşadık. Dünyanın, ülkemizin, kendi kendimizin devrimlerini, değişimlerini gördük. Bu sancılar ve çarpıntılar sonunda, şiirimiz de bazı bir yumruk kadar sert ve haşin, bazı bir tokat gibi çatlayıcı, bazı da yoksul bir yürek gibi içli ve mahzun oldu. Fakat daima şu çizgiyi tutmasını bilerek : Yurd ve dünya için barış, bütün insanlar için hürriyet ve mutluluk! Evet, bunlar iki bin yıllık özlemler. Evet, bunlar için yüzyıllar boyunca çok şair eskidi ve ufalandı. Belki biz de eskidik ve ufalandık. Ama bunlar için. Az şey mi?

DUVAR'daki öz beraberliğinin yanı sıra, dikkati çeken bir deyiş ikiliğinin altı çizilebilir. Bunu da o günlerin çerçevesi içinde düşünmeli. Garip'*çilerin batı kırması ya da kenar mahalle ağzı şiirine karşı, halkçı ve toplumcu şiir, halk yığınlarını sarabilecek geniş soluklu bir koçaklama şiiri tutturmak istiyordu. Böylelikle, yeni Türk şiiri yeni koşullara yerleşirken, hem yüzyıllardır değişe değişe sürdürüp getirdiği milli sesi korumuş olacak, hem de halk şiiri geleneği aydın şairlerin işe karışmasıyla yeni bir kan kazanıp değerlenecekti! Bu noktadan baktınız mı* Enver Gökçe'*nin,* Kâmuran Bozkır'*ın ve* Ahmet Arif'*in bazı şiirlerini unutamazsınız. DUVAR şiirlerinin de hemen hemen yarısı bir köşesinden* Köroğlu, Dadaloğlu, Kul Mustafa; *bir köşesinden* Dertli, Gevheri, Zihni; *bir köşesinden de* Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Bayrami, Kaygusuz *ve benzerlerine yaslanan bir üçgen üzerinde kurulmuşlardır.. Bu bizim,* Garip'*in tatlısu frengi alafrangalığına ve snobça tekerlemeciliğine karşı; milli, yeni ve halka ait ve yerleşik olanı bulabilmek; dakikalık alaya, anlamsız tekerlemeye doğru hızla yozlaşan şiire, beşeri ve sosyal derinliğini verebilmek çabamızdı. Oldu oldu, olmadı olmadı! Ne var ki bu ara, sorumsuz yaşamayı ve zaaflarını yöntem edinmeyi bir yaşama şekli sanan günümüz türedilerinin, tadına belki de hiçbir zaman varamayacakları, çeşidi kendinin, öğeleri milletin olan engin bir şiir dokundu.* Duvar, *bir bakıma artık susmuş olan bir koronun şarkılarından bazı örnekler aktarıyor. İlk iki bölümü bu aysbergin suyun dışında görünen parçası sayılsa da olur. Hatta böyle sayılırsa belki daha doğru, fakat bir o kadar da hazin olur.*

DUVAR şiirlerinin öbür yarısı, toplumcu yönü kuvvetli bir estetik bileşime katılmak istiyorlar. Buna özcü bir bileşim demek daha doğru. İlk serbest şiir çıkışlarından bu yana denenmiş, tutunmuş ve Türk şiir geleneğinin zincirinde sağlam bir halka olmuş bir bileşimdir bu. O günlerde A. Kadir, Ö.F. Toprak. Akıncıoğlu, Cahid Irgat *gibi şairler, bir yandan* Garip *üçgenine, öteyandan da* Muhip Dıranas *ve* Cahid Sıtkı *tarafından işlenilen* Baudelaire'ci *şiire, bu bileşimin çeşitli ve güçlü tertipleriyle karşı çıkıyorlardı. Temelli bir mısra ve* image *köküne oturan bu şiir gidişi,* Duvar'*daki şiirler yazıldığı sıralarda, günlük ve ömürlük yaşantımızın problemlerini, hemen daima hürriyet ve saadet ideallerinin ışığı altında ele alıyor; toplumcu bir gerçekçiliğin yanı sıra, bir de gelecek iyi günlerin iyimser* romantisme'*ini yapıyordu. Barış büyük değişiklikler, büyük hayal yıkıntıları ile geldi. Öyle ki biz* Sisler Bulvarı'*ndan başlayarak, aynı şiir bileşimini hürriyet ve mutluluk idealleri için ölmüşlerin hatırası önünde duyulan suçluluk kompleksine; bir de barışla birlikte başlayan yeni yeni baskıların getirdiği kötümserliğe takılıp, başka bir yönde geliştirmeği denedik. Toplumsal gerçekçilik tartışmaları, daha sonra aynı yönde beliren yeni imzalar, birinci deyişin tersine, bu ikincisinin canlılığını ve yaşarlığını açıkça gösterdi. Yenilerin bir bölümü aynı özcü ve* image'*ci yoldan giderek, harbertesi kuşağının bunalımını vermek istiyedursunlar; bir başka bölümü de yöntemi saçmaya* (absurde) *indirgeyerek* 'İkinci yeni' *tuhaflığına bulaştı.*

Bu, bir ustura üstünde yaşamak. Hele bir şair için. Kendini dünya ile ve dünya halkları ile her saniye aralığında bir ve

beraber duymak. Tarih olmak sonra. Halkın derinliklerinden gelip hürriyetlere, yüceliklere çıkmak. Tek parti diktası ile uğraşmak, ilk kime nasip olmuştur? Yeryüzünde ve Türkiye'de hürriyet ve saadet kavramları kirletilmiş, eskitilmiş ve atılmışken, bazı 'mangal yürekli' şairler Namık Kemal'*in,* Tevfik Fikret'*in ve* Nâzım Hikmet'*in namuslu geleneğini, bu ülkede mertçe yürütmeğe savaşmışlardır Kalemleri kırılmıştır. Küçük belki ve fakat gönüllerince değerli hayalleri çarmıha çekilmiştir. Ümidleri bozulmuştur. Olsun! Bu memleketin halkı ve tarihi elbet onları bilecek, adını saygıyla anacaktır. Değil mi ki Mustafa Kemal'in o sözünün doğruluğunu bir kere daha gösterdiler: Hani* "Sanatkâr, cemiyette uzun cehd ve gayretlerden sonra alnında ışığı ilk hisseden insandır" *dediğinin! Demokrasinin ve hürriyetin ışığı, ilk şairlerin alnına vurdu. Bütün kusurlarına ve acemiliklerine rağmen, DUVAR'ın yeniden basılmasını, bunun için istedim.* İnsanlar'*ın,* Hürriyet'*in,* Tebliğ'*in,* Bu Şehrin Çocukları'*nın ve* Rüzgârlarım Konuşuyor'*un,* Yaşadıkça'*nın ve* Sınıf'*ın da basılmasını istediğim gibi. Başlangıçta daima şairler vardı. Başlangıçta daima şairler olacak.*

Attilâ İLHAN
Mart 1959, İstanbul

gâvurdağları'ndan rivayet

— 1. döşeme

işte evvel baharın üç ayları yetişti
şimdi göçmen kuşların tebdil mekân çağıdır
bir yol sökün eyledi mi dizi dizi turnalar
hasanbeyli yaylâları can bulup yeşerdi mi
kınalanır elvan elvan yeryüzü
örencik'in yamacında meclis kurulur
sıra sıra cezveler köze sürülür
talim eder 'geldi m-ola' türküsünü sarı ökkeş

– geldi m-ola şu bahçe'nin yazları
kulağımdan gitmez oldu sözleri
alev alev yanaklı kaman kızları
deli gönül hayran oldu cemâlinize –

batıya yıkılırken gün yalap yalap
gayrı dağlar sıradan dumanlıdır
garbi yeli pek reyhanlıdır
fermânı kâr eylemez erkânın
türküler yakılır dağlar taşlar aşkına
tekmil ormanlar tutuşmuş gibi al olur
korkunç korkunç bakar yüceleri
gâvurdağları'na bir hal olur
sıcak temmuz geceleri

nasibini almış da bereketinden
bahçe kazasından azimet eylemiş
garib âşık nâdim hareketinden
hayaller her seher vaktı
o âfâka ser çekmiş dağları
çok ağlamış çok gülmüş çok dert çekmiş dağları

— 2. cebbar oğlu mehemmed

—1946 şiir armağanı ikincisi—

kaman cıvarına bahar gelince
yıkılır ovadan apdal çadırları
yücesinde pâre pâre duman tutmuş
düdüldağ'ın yaylâsında mekân kurulur
hoş gelmişsin evvel bahar
nisan ayı içinde donanır dağlar
donanır yeşilinden alından
istasyon deresi kabarmıştır
hacıdağ'ın selinden
dağlar sıra sıradır eylim eylim
dağlar uzanır bir uçtan bir uca
dağlar bir birinden yüce
yamaçlarında kireç yakılır
bir ömür boyunca kahrı çekilir
kimse anlamamış sırrını hikmetini
bu bereket nerden gelir

başınızdan duman eksilmesin gâvurdağları
siz hikâyet eylediniz bana
bahçe kazasının kaman köyünden
cebbar oğlu mehemmed'in hikâyesini

yılların yücesinden şöyle bir seyran edelim
bir avuç toprağıma çöreklenmek için
yürümüş selâmsız sabahsız
destursuz girmiş memleketime
yedi çeşit frenk askeri
uğursuz bir hava çökmüş
üstüne memleketimin
uğursuz ve karanlık
çocuklar gülmemiş artık
sessiz sessiz ağlamış analar
oduna giderken vurulmuş
ve yahut harman yerinde
avuçları buğday kokan delikanlılar
ve nice gâvurdağı kızlarının
birer birer ırzına geçilmiş
yalvarmış ihtiyarlar allah'a
— rivayet şöyledir kim —
dumanlı bir güz akşamı
şu mor dağlar efendim
destur demiş de yürümüş

silkinip kalkmış ayağa

gel haberi öteden verelim
çıkmış dağlara kendiliğinden
cebbar oğlu mehemmed
fransız'a silâh çekmiş
hür yaşamak uğruna
ırz uğruna namus uğruna
ana için baba ve kardeş için
şu mübarek topraklar
şu mübarek vatan için
derken efendim
bir gün kaman'dan öte
uğrun uğrun haber ulaşmış
urfa'nın antep'in köylerine
gözü kanlı maraş beylerine

cebbar oğlu mehemmed
burcu burcu çam kokan bir yaz akşamı
omuz vermiş bir ağaç gövdesine
usul usul türkü söylüyor
        — hasret kuşun kanadında
        deli kuşlar uçun gayrı
        yazımız böyle yazılmış
        bu diyardan göçün gayrı —
kirveleri durdu ve süleyman

on sekiz adım gerisinde
şahin gibi tünemişler kayaların üstüne
avuçları sıcak bakışları ok gibi
deliyor her dokunduğu yeri
biri doğuya bakıyor diğeri batıya

iptida durdu görüyor geleni
yel midir toz mudur anlamıyor
lâkin bıyıkları terlemeden
çeteci olan garip ökkeş
çok geçmeden getiriyor haberi
tabur tabur üstümüze varıyor
düşman yola çıktı savranlı'dan

hemen mevzie sokuldu mehemmed
yanıbaşında durdu ve gerisinde süleyman
çeteler yer tutup pusu kurdular
kanlı geçit boyuna
düşman yanaşırken kaman köyüne
bekletmeden yaylım ateş açıldı
mermi kurşun yağmur gibi saçıldı

ilk seferde on beş kişi vurdular
ve bir hayli düşman kırdılar
yamaçlarda koptu kızılca kıyamet
cesaretlerine söz yoktu ama
neyleyip nitsinler düşman daha çoktu
düştü birer birer bütün yiğitler
gürültüler boğazda sustu nihayet

demek diz üstü düşmüş mehemmed
kirvesi durdu'nun yanıbaşına
kanlar akar yarasından
al al olmuş çevresinden
köpük köpük gözlerini doldurur
bir başına mehemmed yedi düşman öldürür
mavzerinin namlusu hâlâ sıcak
tutulmaz
ölümün derdi büyük yiğenim
çâre bulunmaz

aynı akşam doğurmuş karısı döne
mavi gözlü bir çocuk sarışın
bir avuç toprak sarmışlar altına
ve kemal koymuşlar adını

— 3. sığırtmaç

karacaören'den bu taraf
karpuzları kütür kütür yarılan
dört mevsimde dört yüz türlü çiçeği
yaylasında sümbülü yamacında kekiği
eğbez eğbez yeşeren
yüz yaşamış bin yaşamış gâvurdağları'nın
kuzey kanadıdır meydan okunmaz
zaman zaman konuşacak sanırsın
günü mavi gecesi kara bir göz gibi bakar
insanları dağ misali dalyan boyludur
bıyıkları tütün kokar
kimisi uysaldır kimi deli huyludur
bir yol gönül verdi mi ferman dinlemez
gâvurdağı insanı ölür bre kahrından
ölür ama inlemez

bir ince duman mı sarar cıvarı bir ince duman mı
bakar göremez olursun
topuzdağ'ın topuz topuz yücesi
nihan mı olur cıvanım gözümüzden nihan mı
gün yıkılıp uzanınca boylum boylum gölgeler
sürü döner
burunları buğulanmış birkaç inek birkaç öküz

istasyon yolundan dağılır damlarına
sığırtmaç henüz on dört yaşındadır
okumak yazmak bilmez ama
bilir dağ türkülerinin en güzellerini

şimdi ay vardır gökte güneş misâli
şavkı vurur yamaçlara zirvelere
öteden kaval mı çalar sığırtmaç
hayır öğrenmemiş kaval çalmasını
yalnız uzanıp sırtüstü dam başına
sever düşünmesini
tabanları sızlar yorgunluktan
mintanı sığır kokar ter kokar
kirpikleri toza bulanmış
elleri kocaman kocaman
yüzü yanmış
kulağında danaların gevrek sesi
uykuya varır sığırtmaç

sabah masmavi akınca gözlerine
unutup yıldızların hikâyesini
uyanır uyanır uykudan lâkin
koyduğu gibi bulur devranı karşısında
sürü usul usul toplanmaktadır
bulutlar yine ırak yine perişan
yine kuşlar cığallanır yine incirler ballanır
yine sevinilir yine dövünülür
insanlar devam eder eski macerasına

— 4. ümmühan

—Annem'e—

kızılaç'tan öte geçtin mi can kardeşim
varıp ulu çınarın dibine
ayran suyu'nu içtin mi
soğuktur
dişlerine kemâne çaldırır
hep böyle oluk oluktur
ünü seyhan'a varmış ceyhan'a varmış
arkasında yükselir bir pehlivan heybet ilen
sabah olur sislenir akşam olur puslanır
omuzları bulutlara bulutlara yaslanır
şaştım bu pehlivana nasıl kıymışlar
kıymış bağrını oymuşlar
adını tünel koymuşlar
ayran tüneli

şimdiyedek kimse anlatmamış hikâyesini
âşık dilinden
nasıl su gibi serindir akşamları
namı büyük zümrüt ayran'ın
nasıl kardeşim nasıl garbi yelinden
ığranır uğuldar çamları
pınarı nasıl gümüş gümüştür
nasıl mavi çakar şimşeği
insanları nasıl doğmuş nasıl büyümüştür
nasıl kara topraktan yaratır ekmeği

akşam gelip konar yemişinin dalma
tüyleri dağılmış telekleri siyahtan
duru gözlü bir şahan bir şahan gibi
işte o zaman bir sancı girer beline
ve yorgunluk vurur ceylân gözlerine
kara bir duman gibi
erkeği toprak derdine dövüşüp
cerh ile otuz sekiz aya mahkûm olan
dal boylu dalyan vücutlu çilekeş ümmühan'ın

otuz sekiz ay dile kolay kardeşim
kara toprakla güreşti pehlivan gibi
kömür saçları terden alnına yapışmış
iki kaşı birbirine bitişmiş
dudaklarında kıvrak bir dağ türküsü
— oy dağlar siz ne büyük ne şanlısınız —
gözlerinin aynasında veli'nin çopur yüzü
namusuyla yaşamak beklemek diledi erkeğini
nâmerde muhtaç olmadan

otuz sekiz ay dile kolay kardeşim
gün dediğin nedir geçer dersin geçmedi
kalbine dert vurdu deli bir umman gibi
seller aldı kan gitti gözlerinden
küçüldü küçüldükçe tarlalar dağlar büyüdü
ekin yeri harman yeri yumak yumak iş
kasabaya varıp geliş pazar günleri
çırpı çırpmak döven dövmek bir başına
yangınlar içinde sıtma deyip dayanmak
çırpındı garip turna çırpındı ama
nidelim ümmühan'ın gücü yetmedi

artık bir yol kahbeye çıkmış adı
veli ister dönsün ister dönmesin
kırılmış hasret kuşunun kanadı
gayrı uçamaz
zaman zaman bir kaç sarhoş toplanır
ayran suyu'nun başında ümmühan'ı oynatır
oynar ama içi kan ağlar
neylesin deli gönül veli'sinden geçemez

şimdi bir türkü yakılmaz mı adına
dal boylu dalyan vücutlu çilekeş ümmühan'ın
pehlivan ile birleşmiş macerası
birinin bağrı oyulmuş diğeri üryan kılınmış
derken ağızdan ağıza yayılmış türküsü

eksilmez dağların yağarı
köz düşmüş yanar ciğeri
var m-ola bundan beteri
pehlivan yıkıldın ümmühan gibi
düştün mü ümmühan pehlivan gibi

— 5. göçmenler

harmanlar devşirilip mevsim güze yetince
gayrı yağmur mevsimi başlamış demektir
şimşekler çatallanır çakar gömgök çelik rengi
ardınca gök gümbür gümbür gümbürlenir
oy yiğenim göçtü sanırsın şu dağları
sonra nasıl selli sulu indirir
dört bir yanı deryalara döndürür
çok geçmeden coşkunlaşır selleri
coşkunlaşır köpürür
yıkanır dağların tozumuş havası
çamlar ıslak ıslak kokar
gök yıkanmış toprak kokar
karderesi başlar yine hikâyesine

benden sana selâm olsun hasanbeyli yaylâsı
bilirim koynunda yaşıyan on sekiz hane göçmeni
vardım birisine sordum sual eyledim
hilâfsız anlattı maceralarını
şimdi erkân ile ben dahi nakledeyim
anasıl bulgaryalı imişler
kimisi filibe'den kimi sofya'dan
toprakları bire yirmi verirmiş
karıları hünerli çocukları kıvrak
erkekleri bin türlü marifet bilirmiş
gel o taraf bulgarlık olalı beri
bir gariplik sinmiş içlerine
altın kafesteki bülbül misâli
yurt hasreti işlemiş iliklerine
gözleri hiçbir şey görmez olmuş
tarlayı toprağı satıp savmışlar

balkan dağlarında şafak sökerken
bir sabah usul usul yola çıkmışlar
anayurda doğru göçmen kafileleri

yeni bir hayat bekliyormuş onları
tunca'nın arda'nın meriç'in gerisinde
taksim edilmiş kızanları
bölük bölük memleketin dört bucağına

hasanbeyli'ye düşmüş on sekiz hânesi
bir türlü sığamamış gözbebeklerine
ilk seferde büklüm büklüm gâvurdağları
bir heybet ki dalga dalga dağılmış
görmüş çarpılmışa dönmüşler
o eşkıya dağların kara kucağında
ne kadar küçülmüşler
ve ne kadar yabancı gelmiş
ilkin anlamamışlar toprağın dilini
nasıl yer fıstığı nasıl çeltik
nasıl yazma yapraklı tütün yetiştirir
yeni insanlar girmiş hayatlarına
erkekleri sapma kadar erkek

kadınları bakır yüzlüdür
ala gözlüdür
çobanları heyheylenir
hayvanları tez huylanır
bir baş soğan bir yumrukta ezilir
güzellere güzelleme düzülür
çok sual sorulmaz dost olmak için

çiler gönül neylesin hatırlamak bu
efkârlanır içinde bir türkü kımıldar
meriç'i geçerken kulakları sağır olan
öğretmen eskisi düğme gözlü receb'in
yağmur hoyratça böler hatıralarını
gözleri büsbütün küçülür
neden sonra bakışıyla kucaklıyarak
gâvurdağları'nın birbirine çarpa çarpa açılan
dev yelpazesini
bir tek kelime söyler ama güç duyulur
lâkin tarife sığmaz lügata sığmaz
o kadar büyük manalar kazanır ki
şu çetrefil kıraca toprağım derken
hasanbeyli köyünün göçmen sağır receb'i

— 6. deli süleyman

çukurova'nın nihayetinde
tutmuşlar cümle ufku pervasız
yücesinde kuş barınmaz gâvurdağları
uçma şahan uçma garip düşersin
maraş'tan bu yana geçit bulunmaz
bu dağlar gâvurdağları'dır
karşı durulmaz

yaz geceleri toprak sıcaktır
günde on saat çalışan köylüler
uykuya varmıştır dam başlarında
burkaşlı'dan garbi eser eğbez eğbez çam kokulu
sırası geceye kalmış deli süleyman'ın
su veriyor fıstık tarlasına

gerçi süleyman'ın deli'ye çıkmış adı
hem —vebali kendi boynuna—
senelerce kaçakçılık da yapmış
lâkin hayli zamandır vukuat çıkarmadı
gayrı bir şahan gibi yaşamıyor
kocamış olmalı kocamaz gönül
yalnız vakit vakit ağzında dolaşıyor
eskiden çağırdığı bir eşkıya türküsü
        — hakkımızda devlet etmiş fermam
        ferman padişahın dağlar bizimdir —

şimdi yaslanmış küreğinin sapma
elinde feneri
ve kırçıl bıyıkları diken diken
bilinmez bir yere batmış gözleri
yıldızların tarlası üzerinde çiçek çiçek
çakallar sesleniyor dereden
ama süleyman hiçbir şey anlamıyor

şimdi sadece geçmişi yaşamaktadır

—bir güz gecesi göz gözü görmüyor
ortalık duman duman ve zifiri karanlık
çakal bile çıkmamış ininden
ve lâkin üç yüklü katırla beraber
ıslahiye'yi geçmiş ayran'a gelmektedir
bizim deli süleyman
gözleri karanlıkta uçan iki kıvılcım
bıyıkları yine diken diken
dudaklarında aynı eşkıya türküsü
— ferman padişahın dağlar bizimdir

yaslanıp topuzdağ'ın yamacına
uykuya varmış aman
uzun tüylü bir hayvan gibi
hem tembel hem siyah hem kocaman
seksen beş hâneli bahçe kasabası

karanlık kör etmemiş gözlerini
gözlerini aman
şaşırmamış bulmuş izlerini
çıngıraksız kaçakçı katırlarının
kaybetmemiş yolu süleyman
hele ki tanlar atmış hu deyi yıldızlar batmış

eserken ılgıt ılgıt seher yelleri
evine varıp da deli süleyman
yıkınca katırların yükünü
sokulmuş validesi yanına
almış kelâmı görelim ne demiş
—benden sana haber olsun tosunum
yedi düvel erkân ile divanda
üstümüze seferberlik açmışlar
büyük kıyam olacakmış yakında
cümle fransız hücuma geçmişler—
bugün gibi hatırlar süleyman
gelirse göreceği vardır dediğini
senin için rahat olsun anam
çok şükür ölmesini biliriz
hür ve pervâsız yaşamak için

ve bir şahan gibi yaşamış gerçek
altında doru civan elinde martin
bu dağ benim bu dağ senin diyerek
iletmiş köyden köye hürriyet şarkısını

o günden bu güne bunca yıl geçti
eski kaçakçı sonraki vatansever
hürriyet âşığı deli süleyman
bol bol hayal eder o günleri

gayrı bir şahan gibi yaşamıyor
kocamış kocamaz sandığı divâne gönül

kesildi birdenbire suyun şırıltısı
başka bir tarlaya çevirmiş olmalılar
çakallar sesleniyor dereden
yıldızların bahçesi çiçek çiçek
elinde fener küreğini omzuna atmış
yürüyor ark boyunca süleyman
gölgesini çiğniyerek

dağlar taşlar böcek ve kuş uykuda
büyüyor ağaçlar sessiz sedâsız
kemikleri sızlıyor çeltik ırgadının
ve dünya daim eyliyor devrini

— 7. ökkeş

böcekler kaybolup ocak çekirgeleri
gecenin camlarını tırmalamaz oldu mu
bir hasretlik çöker leyleğin gözlerine
turnalar katar katar leylekler eğrim eğrim
cemolur göçer artık arabistan illerine
menzil görüp yaylâları ovaları
bir garip gelir insana
hazin şeyler düşündürür
terkedilmiş yuvaları
hırçınlaşır tozutur gazelleri döndürür
toz ilen toprak ilen arşa değin
evvel ahir bildiğin
gayrı yağmursu kokan garbi yelleri

istasyondan çıkar arşın arşın uzanır
bir o yana bir bu yana telgrafın telleri
biri bahçe'ye gider biri ırağa gider
trenler hasret taşır selâm götürür
tekerinde tıkırtı bacasında duman
ıslahiye'den gelir osmaniye'den gelir
trenler dört bucaktan yolcu getirir
getirir istasyon'a bırakır
bazı gece sinsi bir yağmur atar
bazı sabaha karşıdır
doğmasına vakit vardır daha güneşin
üç çeyrek tutan kasaba yolunu
göze alamıyan yolcular biner
o çift atlı çıngıraklı arabasına
arabacı ökkeş'in

ökkeş çopur yüzlü mavi gözlü bir adamı
söver gibi güler döver gibi konuşur
günde iki seferi var civanım
para tutmak konusunda hüneri var
cümlemizce meşhurdur
kasabaya yeni gelen mülkiye müfettişine
arabaya binmeden —'paraları gevşe' demesi
lâkin böyle sıkı tutmasaydı elini
araba sahibi adam mı olurdu
günlük postasını kazanın
sırtında getiren çakır ökkeş
her sabah üç çeyreklik mesafeden

bazan yağışlı bir kış gecesi
karanlık bir bez gibi ıslak ve siyah
yapışır sakalları uzamış yüzüne
inadına tehirli gelir toros ekspresi
yol boyunca beygirleri sürerken
görmeğe savaşır harab köprünün
hâlâ yıkılıp yıkılmadığını
sulardan civanım sulardan
gözlerine kaçar cıgarasınm dumanı
rüzgârdan

bu günlerde keyfi yerinde değil
çopur yüzlü çakır gözlü ökkeş'in
osmaniye'den bir fayton uydurup
kendi halinde bakkallık ederken
'rekabet'e girişmiş akrabası
bilâlik'li kaval boylu yusuf aksay

işte sabah ortalık toz pembeden
şimdi ayaz gözlerini dondurur
yakar yakar ateşini söndürür
ağzında cıgarası beygirlere küfreden
gök gözlü çopur ökkeş'in
derken yabancı tekerlek sesleri
yaklaşır yaklaşır destur diyerek
geçiverir dingili eğri fayton
ökkeş'i körükleyerek
ateş gibi bir küfür yanar cıgarası
gözlerini devirir kırbacını savurur
şimşek gibi çakan bir an içinde
hatırlıyarak bir başına saltanat sürdüğü
ister yürüdüğü ister durduğu
isterse arabayı kuş gibi uçurduğu
o geçmiş geri gelmez günleri

leyleği yollamıştık gâvurdağı'ndan
kanatları telli pullu turnalar ile
kıyamete kadar böyle gidip gelecekler
kuzey'den güney'e güney'den kuzey'e
bu hikâye böyle devam edecek
kimbilir kaç araba kaç çopur ökkeş
ömrünü tamamlayıp yollarda eskiyecek
insana kafa tutan dağ yollarını
benzin ile çalışan kayalarla güreşen
dağ yapılı arabalar yeninceyedek

hürriyet yürüyor

mektup

—Cengiz'e—

mektubum yazılsın biraderime
bâd-ı sabâ tarafımdan selâm eylesin
haber uçurulsun dostuma düşmanıma
tekmil vukuatım bilinsin

iptida namımız kayıt düştü deftere
âhiren okundu fermanımız
kilitlendi üstümüze kale kapıları
ne var ki boynumuz kıldan incedir
değil mi bunu devlet böyle buyurmuş
kaderdir alnımıza kara yazı yazılmış
yâ sabır yâ sabır dedik
bekledik günlerce bekledik
gam kervanı ikmâl edip yükünü
bir ezan vakti düştü yollara
cümle muharipler silâhsızdı
gel zaman git zaman varıldı
mihnet ülkesinde meçhul yerlere

deli gönül içlenir birden umud kırılır
kervan gözden nihan olur görünmez
gelir çan sesleri gelir yalnız
gelir çan sesleri ıraktan gelir
vakit ve saat gelince
        karanlık gurbette bir gece
                yıldızlar düşerken ağlanır
                        gözyaşı yürekten gelir
gel gelelim yıkılmaz gam sarayı
kale kapıları açılmaz
vurursun duvar sağır
        vurursun kapılar sağır
                bakarsm dört taraf kara
kapanıp yüzü koyun taşlara
mahzun düşünürsün

farzet ki hürsün
açılır birdenbire kale kapıları
birdenbire yıkılır duvarlar
dökülür mahpuslar dışarı
taze bir somun gibi bölünür hayat
alır herkes kendi nasibini
sübyan tayfası şarkı çağırır

—yere batsın gâvurdağları
yalnız düğün dernek olsun
hey canına yandığımın
insan oğulları gülsün

derken kapanır yeniden kale kapıları
ve zemin simsiyah olur
bir mahpus öksürür bitişik hücreden
buz tutmuş müdüriyet'in tavan camları
acelesiz bir kar yağıyor kardeşim
kervan gaip olmuş sahralarda
muharipler can vermiş
gayrı bizden umud kalmıyor kardeşim
ahvalimiz malûmun olsun böylece
cümlenize selâm ederim.

ağıt

nihayet bu derde düçar olduk
derdimiz dağlardan yücedir
devası bulunmaz tarifi müşkül dedik
bir ağıt yakmak diledik
sorup sual edilmeden
canına kıyılan insan oğluna

işte yine geldi baharın yazı
lâkin çobanaldatanlar tarla kuşları
destur alıp yeni baştan öter m-ola
açmaz bağdem çiçekleri
namı büyük şanı büyük şu dağlar
kahrından yarılıp yıkılır göçer m-ola

gökyüzünü karartmaz mı acaba
yetimlerin ve dulların tasası
kardeşim ne zaman dolacak söyle
insan oğlunun çilesi
ne zaman herkes alacak payını hürriyetten
ne zaman pervasız söyleyecek şarkısını

maraş bağlarında salkım salkım üzüm var
ey gözü kanlı zalim sana bir çift sözüm var
şahan gibi hür geldik hür gideriz bu dünyadan
hürriyetten geçmeyiz geçsek bile yârdan

iki şahan geliyor karşıdan beri
birini kan tutmuş biri yaralı
gayrı pervaz eylemişler yangın yerinden
lisan-ı hâl ile söylerler bize

memleketlerine giren yabancıların
hürriyeti nasıl kurşuna dizdiklerini
nasıl dövüşüldüğünü şehir şehir sokak sokak
ne kadar kan döküldüğünü
hürriyetsever delikanlıların
yaşamak için nasıl öldüğünü

iki şahan geliyor yavaştan yavaş
yüreğim kan ağlıyor içerim ateş
düşünürüm delikanlılar nasıl gitmiş sıladan
karanlığa karşı nasıl dövüşülmüş
ama şimdi kimisi elsiz ayaksız dönmüş
orada kalmış kimisi gayrı yaşamaz
karlar yağsa arkasına üşümez
oy anam oy garip anam
derdimiz âlem derdidir
dağlar taşımaz

1.

seni ben hep rüzgâra karşı düşünürüm
sana fakir canım kurban olsun hürriyet
ben şairim şairlerden herhangi biri
büyük çanlar gibi çınlamalı mısralarım
gökyüzünün katıksız mavi dairesinde
coşkunum körük gibi göğsüm rüzgârla dolu
a koca dünya a benim canım sana meylim var
harmanların ormanların insanların
inşaat tezgâhları mektepler fabrikalar
gönül verdim hürriyet şampiyonlarına
suyu kandan verilmiş çelik yüreklilerim
hürriyetli efeler volkan yavruları
yaşarız can gülüm yaşarız dünya aşkına
şahlanır içimizde dev heyecanları
dünya sofrasında bir alev şarab içtik
şarkılar bölük bölük şarkılar tabur tabur
kış gelmiş kılıç gibi gelsin varsın
nasib almışız üşümekten yana korkumuz yok
ölçüsüz sevdi bu gönül dünyayı insanları
pulat gibi şarkılar yazdı hürriyet için

2.

benim gönlüm şarkıcıdır şarkı yakar aşk üstüne
şarkılarım deniz nefes şarkılarım pehlivan
kanat vurur rüzgâra şahan gibi doğan gibi
hey gümbür gönül şarkımız dünyakâridir
söyle koro söyle dört ses üstünden
genç efeler tosun tosun gerdan kırıp yürüsün
sevinçli çığlıklar fışkırsın yıldızlara
cıvanım can nedir hürriyet yaşasın
savrul kahraman rüzgârım savrul dünya üstüne
savrul gümüş yağmurum iri taneliden
yıkansın burcu burcu yunsun şarkılar
harmandalı eser esmesin mi başımızda
vur dizini zeybek toprak inlesin
sakınma gök mavişim sakınma
kelepçeli deyişler havada bulut
şarkıman bu gönül mısradan ve beyitten
şarkıman aşk derdine dünya derdine
vur dizini zeybek toprak inlesin
mızrak gibi çevir ufka bakışlarını
cıvanım can nedir hürriyet yaşasın

hey

özüm nur gibi vardım denizler başına
sisler almış ak tülbent sisler almış bürümcek
güneşler cevahir cevahir karşıdan
bir karanfil gibi sevdâlı kalbim
deste deste asker şarkıları sonbahar ve sabah
ve kuşlar ipekten gök atlasa uçmuşlar

özüm nur gibi vardım denizler başına
vardım terk ile rüyaları rüyaları
vardım düşünerek dünyaları dünyaları
memleketim âşık garip karacaoğlan
yol geçen hanları derya kuşu limanları
ağlar gibi dövünüp şarkı söyliyen
karaşın kürdler lorke de lorke
saman saçlı keman kaşlı göçmenler
istanbul narin izmir ille de aydın
tokat bir bağ içinde gülü bardak içinde

hasretlik çeken tatvan'lı kemankeş isa
sıtmalı sıfır numara traşlı tosunlarımız
açıldı mı güllerin canım gülüm manisa
ve dünyamız kâinat içinde bir canlı selâm
afyon'lu sâlim'in hısımı meksiko'lu pedro
aragon'u usta bilmiş şair attilâ ilhan
ve tekmil demir mısralılar bayraktar
körük göğüslüler mızrak şarkılılar
budapeşte roma ille de paris
hey dünya olup bitesiye memleketimiz

özüm nur gibi vardım denizler başına
nur gönül nurludur yağmurlu pehlivanlıdır
bir beste buldum ki köpük köpük çağlıyan
şanlıdır hem şanlı hem insanlıdır
insanlı çakır efem insanlı
vurdukça er sesli erbab davul
mendil tutup sıradağlar oynamalı
oy dağlar sıra dağlar kara dağlar
şahlanın şu çıngırak yıldızlara dağlar

yangınlar alevinden geçip de gelen dost
yanar olmuş yüreğin nar olmuş lilişan
sen insansın sen insansın sen insan
meydanlara seni heykel heykel dikmişiz
her destana dökülmüş boydan boya adın
kahraman demişiz meçhul asker demişiz
ismin mübarek cismin mübarek
alkış alkış kasideler sarmış boyunu
ağır başlı kitaplar senin adına
en yiğit besteler seni söyler
kuyruklu yıldız gibi nutuklar çekilmiş
hem namına hem şanına bayram günleri
mızıkalar ayak vurmuş beste beste
örülmüş çelenkler aldan yeşilden
lâleden sümbülden karanfilden
sen insansın lilişan iki milyar cansın
gemici ve rençber çırak ve uzman
elinde dümen yekesi süngü ve orak
dünyada şarkılar misali yaşıyansın
sen insansın sen insansın sen insan

yangınlar alevinden geçip de gelen dost
yelken gibi açılmışsın zâlim rüzgâra
harb demiş vurmuş vurmuş lilişan
ölümler götürmüş zulümler götürmüş
deniz gözlü gök alınlı kirvelerimizi
kalbi yıkanmış çamaşır gibi temiz
çehresi yanık yanık bakırsı
ablamız süt anamız biraderimiz
emekçiler pamuk işçileri kürekçiler
yangın yerlerinde yaşıyan abbas ve hasan
ırzını buğdayla değişmiş kızlar lilişan
hey lilişan lilişan gülmüşem ağlamışam
bir tuhaflık olmuş dünyanın hâli

çatkı çatmış karalar bağlamışam
neylersin çakı bıyıklım stelyo'm
kar sepeler sepeler çıplak döşüne
norveç'te kış yavuz gelmiş buz gelmiş
ölen ağlar italya'lım ölen ağlar
hindistan'da müslümanlar hindular
çin'de sefalet yunan'da harb-i dahili
grevciler linç edilen zenciler
yumruk gibi sıkılmış sanki dünyamız
ölümlerden ölüm beğen lilişan
sen insansın iki milyar cansın
fransız ve slovak arnavut ve alaman
kalbinde pırıl pırıl ümidler taşıyarak
dünyada bulutlar misâli yaşıyansın
sen insansın sen insansın sen insan

merhaba gökyüzü merhaba uçsuz bucaksız
merhaba bulutlar bulutlar bulutlar
hey canım gökyüzünde yıldızlar gurup gurup
alnımızın üstünde kâinatın türküsü
devr-i daim
yaldızlı bir tülbent gibi samanyolu
yıldız türküleri yıldızdan türküler
saniyede 300.000 kilometrelik hız
ateş bulutları madde ve kuvvet
ve başımı döndüren harikulâde görünüş
o heyecan o ihtişam o azamet
o devâsâ pırıl pırıl gümüşten
bir salkım üzüm gibi kuyruklu yıldız
o saniye şaşmaksızın garbtan şarka dönüş

kıvılcım kervanları can dizi dizi
yıldızlar yağmurlanır nur diye diye
ateş kuşlar uçar uçar fezadan geçer
inciler inciler sedef inciler
hey sirius hey vega alfa orion
benim çifte güneşlerim aynalılarım
ve yıldızlar benek benek kuş gibi
ve bir avuç inci savrulmuş gibi
aydınlık nebülözler karanlık nebülözler
parsek parsek mesafeler
ışık yılları
güneşler
boğum boğum ateşler
hudutsuz ve mahdut kâinatımız

devr-i daim
ışıklı bir tesbih güneş sistemi
yanar mı yanar söner mi söner
büyüklü küçüklü gümüş küreler
şah güneşim
hey benim padişah güneşim
yedi renk eflâtun ve kızıl
ve gözle görünmez gizli ışınlar
hem kızıl ötesinde hem mor ötesinde
alev dalgaları fışkırmalar lekeler
mıknatıs fırtınası
hidrojen ve demir
büyüklü küçüklü gümüş küreler
merkür küçümen venüs güzeldir
ateş sakallı jüpiter uranüs ve neptün
ve alevler içinde velinimetimiz yer

türkiye

türkiye türkiye dağlarını duman almış
üzümler memleketi tütünler memleketi
türkiye türkiye çok gülmüş çok ağlamış
sabırlı bağrıyanık insanlar memleketi
bulut gibi köpürmüş topraktan bereketi
pehlivan dağlarında şafaklar büyümüş
ya o nehirler delirip gür gür gelirler
bir şarkı gibi dağdan denize yürümüş

sen türkiye'sin sağdıcım kirvem türkiye
insanların insanların ah senin insanların
morca gözlerinden öpsem namuslu gözlerinden
asiye'm işveli hatice fistanı dal işlemeli
sen kırk köyün içinde şanlı zeyneb'im
şahan'ı vurdular yirmi yaşında köprü başında
gel yılmaz mahmud'um gel bilâloğlan
arabamın atları deh deh deh aman da
ha burası karadeniz gemiler yatar limanda
deryalar aslanı şems-i bahri kâmil reis
bu insanlar senden gelir sana gider
tarlaya savrulmuş buğday gibi türkiye

sen türkiye'sin ekmeğim tuzum türkiye
omzumda mavzer koynumda çevresin
ve kıl heybemde taze lor peyniri
gök rengi süt karanfil rengi şarab
batan güneş gibi bakır taş kömürü
ve rüzgâra vermiş saçlarını nefti ormanlar
ve köylere karşı sarışın harmanlar

ferik elması kavun karpuz dut ve kayısı
fındık da sende ceviz de sende badem de sende
alnımın teri gözlerimin nuru türkiye

sen türkiye'sin evim barkım köyüm obam türkiye
o senin çifte çarşılı harb görmüş şehirlerin
sâhilde mersin yaylâ türküsü konya
adana'nın yolları taştan yola çıkıp maraş'tan
ezanla birlikte vardık bir akşam urfa'ya
bursa'nın ya bursa'nın ufak tefek taşları
uçan yıldızı dondurur ardahan'ın kışları
erzincan'da bir kuş var kanadı gümüş pul pul
ve göğe kılıç gibi çekmiş minarelerini
şehirler padişahı canım istanbul

türkiye türkiye ay'lı yıldız'lı türkiye
sen mehmed'sin omuzların anadolu yaylası
aladağlar toroslar dev gibi gövden
sen şehid oğlu şehid babası
sana selâm olsun dünyadan hürriyetten

deryalar

deryalar dünyalar içinde maviş
kutuplar iklimler medarlar içinde
deryalar derya değil de dünyalar
muhteşem bir hayat sular içinde
enginden engin derinden derin
tuzlu su su ve sodyum klorür
atlantik pasifik hind okyanusu
er meydanları gibi boydan boya
rüzgâr alır dalgalanır dalga dalga
bir namuslu alın gibi ufukları ak
hem tuzu bol hem suyu bol dalgası bol
ya derinler derinlerde globijerinler
bir damlacık hayat tek hücreli nebat
yengeçler deniz yıldızları böcekler
ve yeşilsi bulanık bulanıksı yeşil
kaygan yosunum sen deste yılan yosununı
deryalar içinde bir deryalı kâinat
yelilâm balıklar hey yarışçı balıklar
kırbaçlısı ateş pullusu dal kılıçlısı
kırlangıç gibi uçanı istavriti mercanı
yüzgeçleri pul pul gümüş gözleri nurlu
bir ayna bıçak gibi gelip geçenler
yaldızlı yaprak gibiler kalkan gibiler
hamsicik minicik haylâz köpek balıkları
cıvan yunus ve balina başı yağmurlu

fok ve mors balıklaşmış memeliler
yelilâm bu derya ki ne deryadır
yağmur içmiş nehir içmiş kar içmiş
koynunda küçük büyük yıldızlarca mahlûk
yıldızlarca nebat erimiş oksijen
hoy deyuben vaktâki gazaba gelmiş
bulanık mavi gözler yıldızlardadır
rüzgâr vurur dalgalar kudurdukça kudurur
yelilâm dalgalar kanat kanat feryat
uluyan dalgalar deste deste köpük
ne heybettir püskürdükçe öfkesini
bakarsın dağ gelir dağılır darmadağın
bakarsın volkan doğar volkan doğar
kırbaçlı rüzgârlı bir yarış içre coşkun
dururlar dönerler koşarlar koşarlar
bir savaş şarkısıdır deryaların dilinde
bir savaş şarkısı hey heyâlisa heyâmol
lâhzada yerlerdedir lâhzada göklerdedir
dökülür köpürür de sellim selâli
kuzeylerden gelir güneylerden gelir
bir başka âlemdir onun gazaplı hali

hele ki rüzgâr susar meltem varır serinden
sütlimandır dalgaları yumuşak yumuşak ve
[küçümendir

nasıl da can uzanır meydan meydan
mercan rengi sabahlar boy verir sinesinde
güneşler açar sisler alır kalbimi sisler alır
bir avuç yelken ki martılar havai
akşamlar olur medar akşamları mavili
ve altın sahiline karşı altınsı yıldızlar
delişmen bir ay doğar doğar karşıdan
gözü gönlü açılmış yüzü neşeli
vurur deryalara sahillere adalara
dünyaya bakar deryaya bakar yaldız yaldız
sanki dev gözüdür görür ahval-i âlemi
memleket memleket şehir ve şehir
fabrikalar elektrik tesisleri tarlalar
ve gemiler mi deryalar koynunda yüzen
yelkenliler mi motorlular mı kürekliler mi
hele transatlantik hele dağ hele yüzen dağ
yüzen şehir cıvıl cıvıl ışık ve sevinç
goeletler görmüş geçirmiş ihtiyar şilebler
beş kıtanın mahsulü arpa ve buğday
ve ananas ve pirinç ve seylân'lı çay
aylar boyunca sefer sefer boyunca deniz
deniz boyunca semâ sabah ve akşam
her dilden dualar küfürler şarkılar

ve liman yedi deryanın yedinci pervazı
marsilya sidney rotterdam bombay
londra doklar liwerpool pamuk balyaları
anwers demir izmir üzüm ve incir
ve napoli başı dumanlı vezüv
ihtiyar gemiciler ve rıhtım hamalları

ben düşünürüm deryaları görürüm
okyanuslar kuzey denizleri buzlar
köpüklü yaşayıp köpüklü söyliyen
maviş mi maviş gönlü sevdalı su
akdeniz yeşilden portakaldan mandalinden
gaskonya körfezi malaka boğazı
ve baltık karaipler kuzey denizi
hortumları deli rüzgârları deli
yelilâm deryalar yelilâm deryalar
deryalar deryalar dünyalar kadar

karanlıkta kaynak yapan adam

mümkün mü

—Zehra'ya...—

mümkün mü can kardeşim mümkün mü
[içlenmemek
yağmur atmağa başlayınca şöyle inceden inceden
bilmem nedir ne vardır koynunda şu akşamın
mevsim sonbahar ağaçlar yeşilden sarıya dönmüş
saat yedi sularında caddeler cıvıl cıvıl insan
mümkün mü can kardeşim mümkün mü
[içlenmemek
dertlerimiz varken târife sığmaz
saadetten nasibsiz insanlar yaşarken
mümkün mü 'yârın serv-endamına' şiir söylemek

elden ne gelir hem ağlamak kifayet etmez
ne kadar cömert olsa gönül bir şeyimiz yok ki
[verelim
sizi ancak mısralarımız teselli edecek
şehrin kenar semtlerinde oturan insanlar
mümkün mü can kardeşim mümkün mü
[içlenmemek
düşündüğümüz andan itibaren sokaklar dolusu
[kimsesiz çocuğu
evet ben de şairim bahsetmek isterim saadetten
ama neyleyim bir türlü dilim varmıyor
aç karnına aç karnına türkü söylemeğe

benim için

benim için herşey alelâdenin haricindedir
bütün dertlerimi unutabildiğim zaman
pırıl pırıl meydanlar gönlüme göredir
gönlüme göredir arpa boyu ömrün sevinci
o zaman aklıma gelir çocukluk hayallerim
o zaman sulh isteyen bütün insanların
yüreğinin yüreğimde vurduğunu hissederim
o zaman bahsedilmesin yerli yersiz ölümden
müsait fecirlere açıp mavi gözlerini
o zaman yavrularımız şarkı söylesin

benim için herşey alelâdenin haricindedir
limanlar tahayyül edebildiğim zaman
herhangi bir deniz manzarasında
arzularım hayallerim gözlerimdedir
gözlerimdedir arpa boyu ömrün sevinci
gemilerin iliklerine işliyen mehtâb
ve bir yelken gölgesinde şiir yazdığım akşam
evet ne kadar çok sevilecek insan mevcut
kabil değil vazgeçebilmek hiçbirisinden

hiçbir zaman

hiçbir zaman bu kadar nikbin olmadım
hiçbir zaman hissetmedim çelimsiz vücudumu
yıldızlara bu kadar bu kadar yakın
hiçbir zaman ağlamadım böyle sevincimden
hiçbir zaman bu kadar yürekten istemedim
beş kıtayı dolduran iki milyar insanın
kucaklıyabilmek tekmilini birden

kardeşim müşterek söylenir bir şarkımız vardır
sevinç gibi pırıl pırıl ümid gibi engin
aynı sofraya oturduğumuz akşamlar
hiç zahmet çekmeden birdenbire hatırlanır
"kara deryalara doğan bir güneş gibisin"
soframızda şarab peynir ekmek ve üzüm
ölüler mezarda tanrı semada unutulur
ortalık kaynaşır bir hayâl içinde
çocuklar kahkaha ihtiyarlar tebessüm
dünya günlük güneşlik insanlar sanki mesuttur

niçin sâde acıdan bahsetsin mısralarım
ben de bilirim aşk için şiir yazmasını
kalbim pürheves rüzgârda perişan saçlarım
kusura bakılmaz neyleyim ahval-i sevdadır
benim bir sevgilim var gözleri menevişli
şafaktan yıldızlara kadar fabrikadadır
hem ömrünü dokur hem yünlü dokur
yumulur yorgunluktan eve dönünce gözleri
soframızda şarab peynir ekmek ve üzüm
dünya günlük güneşlik insanlar sanki mesuttur
ben de bilirim aşk için şiir yazmasını
hele gönlüm sevdâ ile dolmuş sarhoş olursa
benim bir sevgilim var gözleri menevişli
her akşam yorgun kuşlar gibi erken yatar
yünlü dokur rüyasında ömrünü dokur

akşamüstü düşünceleri

her akşamüzeri daha mükemmel bir şairim
bahar senin yüzün cıvıldaşan serçeler
neler hatırlamaz gönül neler sevgilim

zaman zaman benim de efkârlandığım olur
fısıltıyla şiir söylemek kahreder beni
vurgunum yumruk gibi sıkılmış mısralara
gökyüzünde güneş bir görünür bir kaybolur
sarı bir yağmur iner yağmur iner saçlarıma
vazgeçemem hürriyeti insan kadar severim
tehlikeli ihtimaller doldurur hücremi
genç yaşımdan âşinâ kelepçeye bileklerim
çift gölgeyle yaşıyorum işte gençliğimi

burası mapusâne demirler kaybolmuş gecede
sen benden uzaksın ben senden uzak
gönlümde serâzât hürriyet rüzgârları
ve —emret ki ölelim emret— diyen şair
belki sen dalgınsın gözlerin pencerede
elâ gözlü bir yağmur sararmış bir yaprak
sevgilim beni değil hatırla insanları
insan ancak o vakit tam insan olabilir

her akşamüzeri daha mükemmel bir şairim
bahar senin yüzün cıvıldaşan serçeler
neler hayal etmez gönül neler sevgilim

sanki ölüm yoktur zulüm yoktur dünyada
sanki bir rüzgâr gibi ferah yaşamaktayız
sema tertemiz henüz yıkanmış caddeler
batan güneşe karşı seninle başbaşayız

gözlerin açılmış mavi bir çiçek gibi
kan kırmızı bir karpuz bıçaklamış çocuklar
çok geçmeden delikanlı bir ay doğacak
ve yıldızlar kıl kıl ateş örümcek gibi

akşam serinliği renk renk fıskıyeler
kuş sesleri kuş sesleri alkış alkış
yepyeni bir hayat vazoda yaseminler
sen sevgilim üzerinde mavi iş esvabı
dudakların tebessüm gözlerin nakış
benim elimde bir şiir kitabı
kalbimde bulut bulut uçuşan şarkılar

her akşamüzeri daha mükemmel bir şairim
hürriyeti insanları ve seni düşünürken
neler geçer aklımdan neler sevgilim

geceye karşı şiir

büyük bir rüzgâr dinledik dünya bahçesinde
erguvanî çiçekler açmıştı erguvanlar
tebessümler vardı toprağın yeşermesinde

ve gökler de çiçeklenmişti erguvanlar gibi
biz insan selâmları duyduk havada kanat kanat
yola çıkmış yedi iklim dört bucaktan turnalar gibi

toprak nefes nefese ve yıldızlar çırıl çıplak
serviler üşüyüp ürperdiler bu akşam
mesut olmak dedik çocuklar gibi mesut olmak

büyük misafirlik ağır ağır toprağa giden nehir
ve nehrin baş ucunda bıraktığı taş bu misafirlikten
nasıl renk renk çeşit çeşit hatırayla resimlenir

dünya harpleri tertemiz bir sulh için cephelerde [ölmek
iliklerine kadar mesut bir tabiat içinde
ve sonra dünyayı yeni harplere giderken görmek

ve sonra bizce malum hayatı yirminci asır
[insanının
rüzgârla gelen bir keman sesi gibi dakikalık saadet
mühimsenmemiş aşkı kaybolmuş ümitleri
[korkulu hayatının

mesut olmak mı çocuklar gibi mesut olmak mı
[demiştik
erguvanî çiçekler açmıştı erguvanlar
rüzgârda insan selâmları toprakta gökte genişlik

umumî ıstırap şarkısı

heveslendik bulutlara selâm ettik
rüzgârlı bir tepeden
bulutlar nasıl da âşinâ çıktı bize
kalbimiz yorulmuştu saadet beklemekten
ya sabır diyerek neler çektik
neler çektik sevgilim sinemize

yine indi akşamlar
duvar diplerinden gözleri bağlı adamlar
mapusâne çeşmesi yandan akıyor yandan
efkârım var
çiçekli bir dal gibi dünyamız güzel ama
kör olmuş gözlerim kör olmuş ağlamaktan
harb girdi bir tanem benim kanıma
çilek rengi bir sabah
dizi dizi bembeyaz mumlar gibi asıldık
biz yüzlerce bigünah

bense körüm gözlerim ölüm gibi karanlık
ben papatya gözlü kız genelevde sermâye
alıştım tütün gibi vücudumu vermeye
ben sarhoşum anam da şarab babam da şarab
ben üç aylık terkedilmiş insan yavrusu
başımızın altına yastık olmuş ıstırap
biz fakir fukara evsiz ocaksız
yangın yerleri ve arsalar dolusu
ya sizler ne zaman içmekten bıkacaksınız
mısralarını yok pahasına satan şair
meyhanelerde meyhanelerde kan kusan ressam

neden karmakarışık böyle ömrümüz
kimseler bulmadı derdimize çâre
bilinmez ki nedir kimdedir kerâmet
hazin geldi hazin gitti gece ve gündüz
gözlerimiz yollarda kaldı
nerdesin nerdesin nerdesin saadet

941'de izmir

941'de izmir
sâhil boyu karanlık
sevdâlı bulutların hâli
yağmur da ne kadar tembel yağıyor
kendimizi akan suya bıraktık
serseriler misâli

941'de izmir
izmir şehrinin ışıkları yanıyor
çıktı şair namzedi attilâ ilhan
çıktı yelken gibi sokaktan
banyolar'a doğru şöyle uzanıyor
bir cebinde kiralık ihtiyar bir kitap
bir cebinde kehribar kuru üzüm ve incir
sahilde iki ahbap

kardeşim ihsan ahmed
izmir şehri yağmurlu bir şehirdir
yağmur çilerken çocuk gibi içlenir
yum gözlerini hele bir tahayyül et
hani —derd-ü-gam içre perişan— yıldızlar gökte
hani görmüş geçirmiş atlı tramvaylar
hani her akşam bostanlı'dan öte

kardeşim cemşid hun
hoş geldin hayırlı akşamlar
gözlerinden mi yaktın söyle cıgaranı
tütün değil ya dünyalar dağıtamaz efkârını
hem sabahtan çarşıda yoktun
ekmek alabildin mi fırından
yine galiba kıyamet kopmuş
yine pîr aşkına kırılmış camlar

941'de izmir
herşey nasıl geçmiş nasıl kaybolmuş
rüyada gibi hiç farkına varmadan
şimdi ben burdayım sen izmir'de o bağdat'ta
ve daha başımızdan neler geçer kimbilir
kimbilir kardeşim hayatta

cemşid hun'la hasbıhal

karanlıkta bağdaş kurmuş arabistan
yıldızların altıııda bağdad şehri
bağdad şehrinde ramazan
iftar vaktinden sonra sokaklar hengâmede
sabahlara kadar gece sohbetleri
ve şehnâz makamından taksim geçiyor
trahomlu bir fellâh
ışıkları yanmış dumanlı bir kahvede

cemşid hun oturmuş tavşankanı çay içiyor
gözleri yıkanmış kara üzüm gibi siyah
rezil etmiş gecesini şehnâz makamı
sinesi pâre pâre hasretten
—bu akşam bayram akşamıdır
hatıralar bırakmadı yakamı
seninle hasbıhale geldim memleketten

ramazan bayramı
ümmed-i muhammed'in mübarek bayramıdır
—bayramda bağdad şehri kalabalık mıdır

bizde din tâifesi boş buldu meydanı
hem bunlar hazret-i âkif'e rahmet okutuyor
sabi sübyan için din mektebi açmak
ve yirminci asır

hava sıcak
ısınmış kum kokuyor
bu nefes cehennemi sam rüzgârıdır
davudî sesli bir hafız kur'an okuyor
ağlamış sakalında yıldız taneleri
—haramiler götürsün trahomlu fellâh
aklıma getirdin buhranlı günlerimi
yine akşam yine sabah
yine bir çift çelik mermi gözlerim
yine bir yumrukta soğan gibi ezmek
kalbimi
—bağdad'lı ruhi'yi bilirsin demek
—yuf hârına dehrin

gül-ü-gülzârına hem yuf
ağyarına yuf
yâr-ı vefakârına hem yuf

gökyüzü akıp gidiyor başımızın üstünden
ağır ağır pırıltılı bir nehir gibi
yıldızlar zilzurna sarhoş
ve şehnâz makamı
—bir kaç yıl nedir ki insan ömründen
—işte akşam sürgünlerin akşamı
—yağmur mu sokakta çırılçıplak yağmur
—Bedreddin-i simavi'yi hatırlar mısın
—insan nasıl unutur
—ya duvardaki mısralar ne demişti serseri şair
—hâlâ ezberimdedir
'kişi' demişti
'kendi arzusuyla terk-i diyar etmez
sebebsiz gurbetin kahrını kimse ihtiyar etmez'

saadet

geldin mi şehrimize buğday benizli sonbahar
gökyüzü yine bulutlar bağlamış
deniz ürperiyor içini çektikçe rüzgâr
tarz-ı nevin yola çıkmış beşiktaş iskelesinden
akıntı ters geliyor
mavi sisler içerisinde üsküdar
istanbul yakasında minareler kalem gibi
[yükseliyo

ikimiz denize karşı yanyana oturmuşuz
ve plâkta eski bir meyhane şarkısı
hıçkırıklı bir ses şikâyetçi sevgilisinden
garson değiştir şunu kardeşim yok mu bir başkası

biz ümitle dolu bir şarkı istiyoruz
aldı bizi götürdü sonbahar havası
gözlerin senin bademsi gözlerin
gökte beyaz zambak gibi martılar
ve deniz boylu boyunca mavi
görebildiğin kadar

biz insanız insanlara saadet lâzım
ve bir eylül akşamı
yıldızların zenginliği titretirken insanı
yaseminler gibi açılması hayatımızın
ve bir yürek dünya örsünde dövülmüş
ve bir dünya ışıklar içinde
çoluk çocuk sokaklara dökülmüş

işte ninni gibi bir yağmur çiseliyor
istanbul şehri minareler bulutlar içinde
neden böyle mahzun kızkulesi
tarz-ı nevin yolda akıntı ters geliyor
nasıl da kaybolmuşuz sonbahar içinde
cehennem olup gitsin o bîvefa sevgilisi
garson değiştir şunu kardeşim
allah aşkına yeter

yağmurla birlikte yağdı saadet için ölenler
fırtına gözleriyle bulut bulut indiler
göğüsleri kalbur gibi delik deşik
delirmiş delirecekti kalbimiz
canımıza yetmişti beklemek
onlar konuştu biz dinledik
—saadet varolmanın büyük sebebi
saadet asırlarca bitmiyen hasretimiz
o size gelmezse siz ona gideceksiniz
madem ki bir eylül akşamı yaseminler gibi
ve madem ki tek dünya
tek yürek

arka sokak

şairim benim şair gözlerim var
bakarım ayva rengi bir akşam olmuş
denizler kiremitler pirinç gibi parlak
yaprakların arasında kirazlar
yine çocuk çığlıkları dünyayı tutmuş
ve yaslanıp çiçekli penceresine
bisikletçinin oğlu armonik çalar
sokakta mangal yakan sevgilisine
belâlım off-kıvılcımlı ve kıvrak

sen bizim arka sokak
delikanlı bir kız gibi rüzgâra karşı durmuşsun
boyunları terli, ayakları çıplak
âşıksın çapkınsın sarhoşsun
etsiz ekmeksiz hayatın sere serpe
şimşek gibi bütün yüzünle birden gülüşün
gündüz işe gitmen gece efkârlanıp içmen
ve sırılsıklam karakoldan dönüşün
belâlım off-artık yeter be

duvar

—bu şiir ikinci dünya savaşı içinde
kahredilen bütün dünya duvarları
için yazılmıştır—

ben bir duvarım hiç güneş görmedim
sen hiç güneş görmemiş bir başka duvar
yüzümüz benek benek tahta kurusundan
ve sinemiz baştanbaşa ak üstünde karalar
—kelepçeden kahroldu kahroldu bileklerim
—sıyrılıp çıktım artık ölüm korkusundan
—dilim dilim sırtımdaki yaralar
ben demirbaşım sığır siniriyle dayak yedim
biz de duvarız dinleyen duyan düşünen duvarlar
bizim kucağımız terkedilmiş bir yatak gibi kirli [soğuk
ve bizim kucağımızda kasırgalı insanlar

yüzündeki deniz parlaklığıyla durur hatıramızda
o çocuk yumruklu dev o dev yumruklu çocuk
o zaman mayıs'tı yağmurlar başımızda
bir cumartesi akşamı girdi kapımızdan
gözlerinde kıpkızıl diken diken öfkesi
âdeta birdenbire aydınlandı zindan
onu böyle görünce nasıl da korkmuştuk
sapından fırlamış bir balta gibi çehresi
ve omuzlarında delikanlı gölgesi

o zaman mayıs'tı yağmurlar başımızda
o sırtüstü yatağında yatardı
sımsıcak gözleri şimdi bile aklımdadır
bir sana bakardı bir bana bakardı
dışarda tabiat mevsimin en çıngıraklı ayındadır
toprak ana bütün zincirlerinden çözülmüş
sabahlar akşam üstleri manolya gibi parlak
tarlaların yüzü gülmüş
işte her akşam geçtiği denize çıkan sokak
ah işte annesi annesi sevgilisi

işte biz dinliyen duyan düşünen duvarlar
işte o çocuk yumruklu dev o dev yumruklu çocuk

dışarda tabiat mevsimin en çıngıraklı ayındadır
bizim kucağımız terkedilmiş bir yatak gibi kirli
[soğuk
o birkaç defa kartal gibi gitti kartal gibi döndü
çığlıklarını değil kırbaç sesini duyduk
biz duvarız neyleyelim gözlerimiz ağlamayı bilmez
onu bir gece sabaha karşı büsbütün götürdüler
kendi gitti ismi kaldı yadigâr bağrımızda
o zaman mayıs'tı yağmurlar başımızda

ya biz idam duvarıyız karşımızda çok insan
[öldürdüler
onlar hep döküldü biz hep ayakta kaldık
temelimiz kanla beslendi ama nedense uzamadık
öyle bakmayın bu yaralar şerefli yara değil

getirirler vururlar biz öyle dururuz
yağmurlar gözyaşı bulutlar mendil
elimizden ne geldi de yapmadık
ah öyle bakmayın utanırız kahroluruz

onlar hep döküldü biz hep ayakta kaldık
bir mayıs sabahı toprak rezil gök rezil
yıldızlar küfür gibi yüzümüze tükürür gibi
şafak sancılarıyla iki büklümdü ufuk
ve simsiyah çamur gibi bir manga ortasında
siyaset meydanına geldi dev yumruklu çocuk
bulutlar eğilip alnının terini sildiler
ve mermiler birdenbire ölümü getirdiler.

o düştü biz yine ayakta kaldık
halbuki ne kadar ne kadar da yorgunuz
öyle bakmayın bu yaralar şerefli yara değil
ah öyle bakmayın utanırız kahroluruz

—vay canına ne dersin çavuş
işte bizim şahin büsbütün harab olmuş
dokunma dağılmasın dağılmasın kanatları
dokunma sızlıyor yaram sızlıyor kalbim
—nokta demiş maceramız bitmişti
iki yıl önce bugün hatırlar mısın teğmen'im
biz nasıl yere gitmiştik yer nasıl bize gelmişti
—vay canına tütünüm tükenmiş pipom sönmüş
koca şahin seninle yıldızları gezmiştik
neyleyim kanadın kırılmış biz yıldız olmuşuz
söyleşir dururuz onlar da bir günmüş
ölüm ölüm dedikleri işte bu ölümmüş

—sen nesin kuş musun yavrum kuş musun
sen nesin yavrum bulutlarda mı doğmuşsun
uç desem uçar mısın mavilik çeker mi seni
ben babanım hercai gözlü çavuş
dünyadan uçtuğum gün sen dünyaya uçmuşsun
—vay canına görüyorum görüyorum herşeyini
sevgilim kerhânede çırılçıplak soyunmuş
ona sözüm vardı sözlerimi tutamadım
öldüm çavuş öldüm ama unutamadım

—biz kuştuk yıldız olduk yıldız yer içeriz
kendimiz yukarda dünyada gözlerimiz
oğlumuz dilenir karımız kirlenmiş bozulmuş
—vay canına kahretme beni çavuş
kahretme ok çıkacak yayından

günahım ne yetişmez mi bir defa öldüğüm
—yeryüzüne baktım insanları telâş içinde gördüm
felâketler herkesi bıktırmış canından
aydınlıkta ihtikâr aydınlıkta fuhuş
geçilmiyor kandan geçilmiyor gözyaşından

—vay canına bunun için mi dövüştük çavuş
yine ağlar geriyor gümüş örümcekler
yine örümcekler için insanlar ölecekler
—demek ki teğmenim biz kuştuk yıldız olduk
—demek ki çavuş kızımız karımız
—demek ki insanlar demek ki dünya
—vay canına silâhım nerde çabuk
bitmemiş anlaşıldı bitmemiş maceramız
işte şahin hazır haydi bin uçalım
dünyayı çavuş dünyayı kurtaralım

karanlıkta kaynak yapan adam

ben istanbul şehriyim beni karanlık yedi
gözlerim görmez gözlerimi karanlık yedi
insanlar akmıyor kan kesilmiş damarımda
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
kalbini kalbime verip durmuş
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
elleri yıldızlarda kaybolmuş

ben valancia şehriyim derdimi kimseler bilmedi
gün geçtikçe derdim çoğaldı eksilmedi
hâlâ mahkûmlarım kahrolur zindanımda
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
gözünde kaynak gözlükleri gümüş
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
bu gece mahkûmlarımı düşünmüş

ben selânik şehriyim çilem bir türlü bitmedi
çektiklerimi hiçbir şehir çekmedi
ama yine hürriyet şahlanır dağlarımda
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
bıyıkları çiçeklenmiş
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
dağlarımı yaşayıp içlenmiş

ben çunking şehriyim neyleyim gücüm yetmedi
kovdum kovdum canavar içimden gitmedi
kardeş kardeşe düşman çaresiz vatanımda
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
masaldaki şehrâyinde saçları tel tel yanmış
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
sahipsiz mezarları hatırlamış ağlamış

ben istanbul şehriyim beni karanlık yedi
gözlerim görmez gözlerimi karanlık yedi
şehirler kaynayıp gitmiş gecenin kazanında
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
o yıldızlı pelerine bürünmüş
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
beş kıtada hürriyet gibi görünmüş

taşkın geldi

taşkın geldi saçlarımı sel aldı
kardeş kardeş sokuldu bulutlar kalbimi sardı
mihnet geçti töhmet geçti şu benim garip
[başımdan
bir yumrukta gökyüzünü cam gibi parçaladım
yıldızlar eridi su oldu ateşimden

taşkın geldi suya gitti insanlarım
pencerem korktu ağladı ben ağlamadım
yalnız bir sel geçti deli bir sel gözlerimden

su çiğnedi ekilmiş tarlamı toprağımı
buğdayım dağıldı gönlüm benden ayrı düştü
su çiğnedi bahçemi bağımı

taşkın geldi kudurdu başıma üştü
korkular yürüdü içimize adım adım
takvimler eridikçe büyüdü çilemiz
sular bulandı yitirdim yavru ceylânımı
pencerem korktu ağladı ben ağlamadım
suya gemiler gibi göğüs verdi ümidimiz

taşkın geldi kan gitti damar damar
alnımıza şimşek çaktı gök gürledi
elimiz böğrümüzde kahpe felek ağzımızı mühürledi
nefesleri gök yumrukları dünya kadar
onlar yine mütebessim ağladılar gözyaşı döktüler
onlar yine kahramandılar büyüktüler

taşkın geldi bulak bulak döküldü
taşkın geldi hürriyet öldü

harb kaldırımında aşk

— 1. garibseme

varlığımı tamamen musikiye terkederim
o tenha garipsemiş eylül akşamlarında
iyi haberler vermedi biraz evvel çin'den
şimdi kıvrak şarkılar çalan kudüs radyosu
daima bu saatte ufka dalar gözlerim
yıldızlar güler bulutların içinden
odam alacakaranlık penceremde ay ışığı
seninle birlikte çinlileri düşünürüm
sokak lâmbaları durup dururken yanar
o tenha garipsemiş eylül akşamlarında
odam alacakaranlık penceremde ay ışığı
hayalimde eski yeni bir sürü hatıralar

— 2. arı kuşları

seher vakti tanyerleri atmadan
sökün eder gülerek hep böyle arı kuşları
uyànırım portatif küçücük karyolamda
arz-ı endam eder şarab rengi bir şafak
havada rüyaların çırpınıp uçuşları
ve içim terkedilmiş bir şehir gibi ıssız
şarkı söylerken ırgatlar tarlada tütün kırarak

— 3. rubai

sarı baş örtülü bir kadın bir türkü yakmaktadır
buğday yıkamış güneşte kurutmaktadır
uzaktaki sevgilimi hatırlatırsınız bana
ah benim memleketimin dokunaklı şarkıları

— 4. révolution

sarmaşıklı bir ev güneşli tertemiz camları
yine chopin'den révolution'u çalar komşumuz
sen işinden ben işimden dönünce akşamları
soframız hazır taze ekmek limon çiçekleri
billûr bardakta şeker gibi tatlı suyumuz
sonra ben sana nâzım'dan şiirler okurken
üşüşür penceremize gece kelebekleri
artık dalar gönlümüzce büyük şeyler düşünürüz
neler düşünürüz sevgilim neler düşünürüz
her sıçrayış bir birikişe bakar
her birikiş bir sıçrayışı hazırlar
baştanbaşa tarih birikip sıçramalarla doludur
yine chopin'den révolution'u çalar komşumuz
saat kulesi gecenin on birini vurur
varıp deliksiz uyuruz uyuruz sabahleyin
bıraktığımız yerden hayata başlamak için

— 5. çağrı

bu satırları yazdım bir gece sabaha karşı
bemnutad insanları ve seni düşünerek
uzak bir köyün üstünde şimşekler çakıyordu
dağbaşlarında sükûn çamlar dilrübâ
yıldızlar körkandil penceremden bakıyordu
o anda sen tamamen benim dünyamda misafir
o kadar rahat o kadar sakin ve herşeyden âzâde
olsaydı olmuyor olmıyacak - olabilir
saadet de felâket de insanlar içindir

bu satırları yazdım bir gece sabaha karşı
sarhoştum sarhoşlardan ziyade
dudağımda civelek nar çiçeği bir şarkı
horozlar sesleniyor civardaki bahçelerden
işte dünya bir türlü sevmeğe doyamadığım
işte insanlar selâm yollar nerelerden
gel sevgilim gel benim dünyama gel
çok zaman var içimde yerini hazırladım

— 6. hayal kurmak

yenikapı
denize çıkan bir sokak
gökyüzü şarkılar gibi temiz
ayaklarımızın dibinde
bize pırıltılı mavi bir göz gibi bakarak
iyi şeyler dileyen
canayakın bir deniz

yenikapı
denize çıkan bir sokak
senin sırtında yine yeşil elbisen
belinde kırmızı kuşak
enginde bir damla hürriyet gibi bembeyaz bir
[yelken
saçların güneşe karşı yine yıldızla örülmüş
bir ispanyol şarkısı dağılıyor kıyıdaki kahveden
ateşli ve oynak bir ispanyol şarkısı
dalmışsın yine
yine gözlerin büyümüş

hayalinde kıpkızıl bir gelincik tarlası
mütevazı soframız
çiçek gibi tertemiz masa örtüleri
limonlu bol biberli çorbamız
yarın akşam senin yine temsilin var
duvarda bize ait çeşitli fotoğraflar
şu çerçeveli senin
hani bin dokuz yüz kırk altı eylül'ünde
bir türlü vermek istemediğin
şu her zamanki gibi derbeder
yine benim matbaanın önünde
şu bir müşterek dostumuz
aydınlık çehreli bir kız

yenikapı
denize çıkan bir sokak
bir rüzgâr musikisi almış sahili
alnımızın üstünde sakız gibi bir gök
hava durgun
yaprak kımıldamıyor
deniz harikulâde mavi ve harikulâde güzel
boşlukta köpük gibi mavimsi deniz kuşları
dalgalar yumuşak bir kadın göğsü kadar
ve güneşten ısınmış kumsalda çakıltaşları

sen ve ben
realist şairle sevgilisi
birbirimizin gözlerine bakarak
yaşıyoruz bulutlar gibi
şimdilik
hayal kurarak

— 7. adımla nasıl berabersem

hacet yok hatırlatmasına seni hatıraların
bir dakika bile çıkmıyorsun aklımdan
koşar gibi yürüyüşün
karanlıkta bir ışık gibi aydınlık gülüşün

hacet yok hatırlatmasına seni hatıraların
uzak uzak yıldızlarla çevrilmiş kâinatın
karanlık boşluklarında akıp giderken zaman

adımla nasıl berabersem öylece beraberiz
seninle her saat seninle her dakika seninle her
[sâniye
gönlümüz mutluluğa inanmış olmanın gururuyla
[rahat
koltuğumuzun altında birer dinamit gibi kellemiz
ve sonra her zaman her ölümlüye
aynı şartlar altında kısmet olmıyan
gerçekleri görmenin aydınlığı alınlarımızda

hacet yok hatırlatmasına seni hatıraların
sen bana kalbim kadar elim kadar yakınsın

— 8. muhalif rüzgâr

bugün pazartesi
senin galiba beş dersin olacak
yine salondaki aynada taradın saçlarını
istemediğin bir şeyi yapmış olmanın öfkesi
yine karartmış alnını
fakat acele etmek lâzım
geç kalırsan tramvay kaçacak
ve bir yasak levhası gibi asacak suratını
o suratsız müdire hanım

bugün pazartesi
dün pazardı
belki evde kalıp balerin resimleri yaptın
kulağında uzak bir piyano sesi
belki neşeliydin
belki düşüncen vardı
belki de yağmur gibi inerken hatıralar
herhangi bir köşe başında
bana rastladın

ben senin hayatına muhalif bir rüzgâr gibi girdim

— 9. yalnızlık şiiri

karanlığın insanı delirten bir ihtişamı vardır
yıldızlar aydınlık fikirler gibi havada salkım
[salkım
bu gece dağbaşları kadar yalnızım

çiçekler damlıyor gecenin parmaklarından
dudaklarımda eski bir mektep türküsü
karanlıkta sana doğru uzanmış ellerim
gözlerim gözlerini arıyor durmadan
nerdesin

— 10. değişen bir şey yok

mevsim sonbahar günler kısaldı âşikâr
bir soğukluk ârız oldu o canım gökyüzüne
günler su gibi geçti yine odamda yalnızım
yine dönüp duruyor başımda hatıralar
yine akşam yine harb haberleriyle dolmuş odam
yine müzik yine yaprakları dökülmüş aşkımızın
yine sen hayalimde bıraktığım gibisin
sırtında yağmurluk başında kırmızı eşarp
sanki beni duymak için hafifçe eğilmişsin
mevsim sonbahar günler kısaldı âşikâr
kuşlar gelmiyor artık yorgun akasyalara
sanki hiç gelmemişim seni hiç görmemişim
sanki söyleşmemişiz bakarak yıldızlara
chopin'den camları güneşli sarmaşıklı evden

— 11. beraber yaşamak

sen benim garipsi garipsi yavrum
nasıl böyle akşam oldu hiç farkına varmadan
uyandırma lâmbamızı uyandırma uyusun

gördün mü yine nasıl kan kırmızı karanfiller
süt gibi bir ışık dökülmüş komşudan dalyalara
kalbimiz bir avuç su bir dilim ekmek
ve buğday savrulur gibi yıldızların doğuşu

yüzüne ay vurunca nasıl böyle güzel olursun
nasıl bir nehir gibi gözlerin kımıldanır
aşkımız sen onu başladığı yerden biliyorsun
tramvaylarda parklarda geçen çocukluğumuz
aynı şeyi sevmek beğenmek saadeti
aynı şeye gülüp aynı şeye ağlamak
bir sinema bileti mektup ve telefon
ve birdenbire yanan şehrin ilk ışıkları

herşey susar gecenin ilerlemiş saatlerinde
dinlesek duyarız kalbimizin insan diye vuruşunu
sâhiden bu insanlar ne sevimli mahluklardır
ölümler harbler arasında nasıl da yaşıyorlar
bir şarkı gelir bize yaprakların arasından
bir insanlık şarkısı barış ve saadet
yıldız çiler yıldız çiler o anda kalbimize
o anda hürriyet insanları düşünürüz

sen benim garipsi garipsi yavrum
yıldızlar gibi şen olsun ömrümüz
saatler gelip geçerken baş ucumuzdan
usul usul tül yelkenli gemiler gibi

— 12. saçların örülmüş olmalı

seni birden hatırlarım akşamlar içinde
fevkalâde tatlı bir sesin söylediği
şöyle kolay dokunaklı aydınlık ve temiz
gittikçe yakınlaşan bir melodi gibi
kalbim artık ürperen bir mandoline benzer
ne güzel şeydir seni hatırlamak

saçların örülmüş örülmüş olsun
ve beyaz ellerin geceye karşı çıplak
porselen tabakta yıkanmış kayısılar
yere düşmüş bir kitap bir şiir kitabı
içinde hürriyetten bahseden mısralar

insan bir düşünse ne çok şey bulabilir
hatırlamak gülmek ve ağlamak için
arzularımız nereye sürüklüyor bizi
neredeydik hangi rüzgâra karıştık
ve şimdi ne türlü manzaralar çekiyor
karanlıklar içinde açılmış gözlerimizi

saçların mutlaka örülmüş olmalı
mektepli bir kıza benzemelisin
aklımda kimbilir kimden bir mısra
gözlerin nur gibi parlasın saadetten

— 13. harp kaldırımında aşk

sen şimdi yanımda yepyeni bir türkü gibisin
hiç görmediğim yıldızlar gözlerine doğmuş
bir büyüklük duygusu dağlar gibi yüreğinde
ah biz mutluluğu böyle aranıp duracak mıyız
yağmur hep böyle yağacak mı hatıralara
eksik olan bir şey var sana bana dair
belki bir rüzgâr belki rüzgârdan da hafif
ama kalbimiz yine uzak bir deniz gibi boş
heybetli gurupların belirdiği saatlerde

sen şimdi yanımda yepyeni bir türkü gibisin
acaba nasıl öğrenmişim nasıl farkında olmadan
herşey nasıl olup geçmiş nasıl barut yağmış
nasıl güneş vurmuş zehirlenmiş şehrin üstüne
şimdi hangi kıyılarda gemiler demir alıyor
güney rüzgârlarına açıp yelkenlerini
belki bir italyan kızı tüfeğine dayanmış
senin gibi barışı tasarlıyor dağlarda
mahzun esirler harp şarkıları kadar mahzun
gizlice talim ediyor hürriyet adımlarını

sen şimdi yanımda yepyeni bir türkü gibisin
ah şu harb bitse rüzgâr gibi bir nefes alabilsek
kimseler kimseler çıkmasa yolumuzun üstüne
yağmur yağsın varsın ıslansın saçlarımız
yalnız duyulmaz olsun göğsümüzdeki darlık
dilimizdeki kilit kolumuzdaki zincir
ömrümüz meçhullerden meçhullere akıyor
saatler bizim değil kitaplar bizim değil
bizim değil yaşamak bizim değil hiçbir şey
kendi dünyamızda yabancılar gibiyiz
ya çok erken ya çok geç doğmadık mı sevgilim
buna rağmen mutluluğa inanıyoruz

— 14. istemek

seninle büyük seninle güzel bir kitap okusam
yağmur susmadan susmadan gece yarısı
gözlerin gözlerin bir anda büyüseler
bir ses duyar gibi olsan çok uzak bir ses
gecelerin yıldızların bulutların içinden
derhal ışıklar kararsa uykun gelse hemen
rüyamızda insanları insanları görsek

— 15. kalp ağrısı

bu akşam
martılar yine savruldu göklere
beyaz mendiller gibi
aşk deyip susmadı kalbimiz
yıldızlar düşünce karanfillere
bir yağmur iner gibi
karanlıkta düşünceli bir yüze benziyordu deniz
içinde bahrîler inciler mercanlar
ve denizin üstünde bütün ihtişamıyla bahar

eğil de sevgilim gözlerime gözlerime bak
hayaller kurmakla geçti ömrümüzün yarısı
daima saadete açıldı ellerimiz
mütebessim yarınlar aydınlık günler düşündük
hayat ne kadar güzel dünya ne kadar büyük
ve ne kadar şaşırtıcı yirminci asır
ve yirminci asırda yaşarken mesut olmak
hakkımızdır

eğil de sevgilim gözlerime gözlerime bak
düşünürüm de bazen neler çektik
nasıl acı kahredici bir rüzgâr aldı bizi
kimler gitti gelmedi
kimler boğdu gençliğini dört duvar içinde
avuçlarında kan gözbebeklerinde ümit
ağrımaz mı kalbim söyle ağrımasın mı

minareleri akşam güneşiyle pırıl pırıl bir şehir
neşeli küçük insanlar mektepliler geliyor aklıma
gel sevgilim gel rüzgârın üzüm gözlü kızı gel
[yanıma
karanlıkta düşünceli bir insan yüzü gibi deniz
içinde bahrîler inciler mercanlar
ve denizin üstünde bütün ihtişamıyla bahar

— 16. sen yoksun

sen yoksun
deniz yok
yıldızlar arkadaşım
ya bu gece hârikalı bir şeyler olsun
yahud bir bomba gibi
infilâk edecek başım

ağzımda eski mısralar uzanıp kalmışım
istanbul minareler odamda gibi
gökyüzü temiz ve parlak
işte kolkola girmiş en mesut günlerimiz
muhalif bir rüzgâr karşı sahilden

fosforlu ışıklarıyla gökyüzü bir deniz
havada kanat sesleri
ve çılgın kokular

deniz yok
yıldızlar uzaklaşıyor
ben yine yalnız kalıyorum
istanbul minareler kaybolmuş
sen yoksun

— 17. bitsin dedik

bitsin dedik bitmedi beklemek
işte gece rüzgârlı gece
işte bulutlar almış başını gidiyor
yine bensiz dans edeceksin demek

müzik sen sahnede sahne rüzgârda
gözlerin gözlerin uzaklarda
ben kimim yağmurlar içinde mahzun
nerde saadetimiz nerde sarmaşıklı ev
nerde her akşamki kemanı komşumuzun
ya sen nerdesin nerdesin

işte rüzgâr işte sonbahar yıldızları
işte kalbim işte şiirlerim
sen gelsen elini alnıma koysan
saçlarını öpsem
ağlasam

şafak vakti dünya

sabaha kadar

bu akşam boğazlanmış aydınlığın şarkısı
güneş susmuş bulutlar darmadağın
şimşeğin gözlerime vuruyor ışıltısı
ve toprak ısınmış bağrı gibi anamın
meyvanın yarığından üsâre köpürüyor
işte usul usul örtülüyor akşamın
üstümüze yeniden lâcivert kanatları
yine rüzgâr yine bulutlar yürüyor

bu akşam şimşeklerin kılıcıyla delinmiş
dermanı yok kan sızıyor yarasından
tarifsiz bir korku yaşıyor havalarda
siyah tüylü kocaman bir yarasa gibi
camlar terlemiş bulutlar yere yakın
ötmüyor ötmüyor bülbül dedikleri

sürü sürü insanlar düşmüş yollara
gözleri gölgelenmiş yüzlerce erkek
dudakları titreyen yüzlerce kadın
çığlıkları kuşlar gibi kanat çırpıyor
rüzgârları coşuyor cenk şarkılarının
yağma mı var kıyamet mi kopacak
az mı bahar gömdük yeryüzüne
iliklerine kadar kan ile yıkandı toprak
ağlamak istemiyor gayrı gözlerimiz
lâkin avrupa'nın bir memleketinde
tanklarla ezilmiş hürriyet'in kemikleri
hücum diye ulumuş çengel perçemli tiran
yayılmış lâvlar gibi istilâ orduları
yine mi harp yine mi kan yine mi kan

bu akşam el ele tutuşmuşuz farzedelim
dudaklarımızda büyük unutulmaz şarkılar
kalbimizde insan ve hürriyet sevgisi
yürüyelim döne'm beraber yürüyelim
önümüzde insanlar ardımızda insanlar

gözlerin büyük büyük açılmasın karanlığa
yağmur mu çiseliyor saçların mı ıslanmış
gölgeler mi düşmüş sıcak avuçlarına
kalbim yanıyor kurşuna dizilmiş saadet
elbet büyük toplar gibi gürlesin isterim
zulme ve temerküz kamplarına karşı
hürriyet'ten hürriyet'ten bahseden mısralar
yürüyelim döne'ın beraber yürüyelim
kalbimizde insan ve hürriyet sevgisi
önümüzde insanlar ardımızda insanlar
yürüyelim sabaha kadar

gece vurmuş menazır-ı âlem sır vermiyor
havada terkedilmiş bir şehir ıssızlığı
orman nefes almaz ağaçlar dilsize dönmüş
ne çan sesleri var ne rüzgârın ıslığı
sâde yağmur sağılıyor bulutlardan
kör ediyor gözlerini hudut nöbetçisinin
kan gidiyor ciğerinden dert uğramış
bir şarkı çırpınıyor hatıralarında
yağmurun saçları ellerine dolaşmış
işlemiş süngüsü gecenin şakağına
yağmur bulut bulut iniyor semadan
sabah yakın ama karanlık dağılmıyor
aynı şarkı yapışmış nöbetçinin dudağına
ve nefti koynunda ölümü saklamış orman
neredeyse uzanacak sabahın elleri
yavaş yavaş dağların dağların arkasından

tarif edilmemiş bir heyecanla kanatlısın
dişlerin birbirine geçmiş hırsından
nasıl sımsıkı kabzayı kavramışsın
nasıl birdenbire birşeyler değişmiş
nasıl kanlı güller açılmış sabaha karşı
nasıl ateş püskürmeye başlamış orman

boru çalsın ehl-i vatan kalksın ayağa
toplar dövüyor sabahın sinesini
köyler tutuşmuş yağmur işlemez alevlere
mavi gözlerine kan doluyor sabahın
vurulmuş boylu boyunca yıkılmış yere
toprak uyanmıyor kalbi durmuş tarlaların
boru çalsın cümle âlem duysun bu sesi
boru çalsın ehl-i vatan kalksın ayağa
ufuklar yırtılmış büyük top seslerinden
dövüyor naziler polonya hududunu
aynı şarkı yapışmış nöbetçinin dudağına
elleriyle kavrıyor yağmuru saçlarından
tüyleri diken diken çenesi kilitlenmiş
gövdesi sarsılıyor şakaklarında kan
görmüyor kör etmiş kan gözlerini
görmüyor neylesin görmüyor artık
ne hürriyet ne şarkılar ne insan
boru çalsın cümle âlem duysun bu sesi
polonya'ya taarruz bu sabah başlamıştır
boru çalsın ehl-i vatan kalksın ayağa

varşova'nın üzerinde ölüm bulutları var
sokaklar yanıyor havada benzin kokusu
kaldırımlarda can çekişen çocuklar
çıldırmış kin çakıyor mavi gözlerinde
uçakların ardınca bakan varşova'lı kızın
sızlıyor bu sızıya canlar dayanmaz
ölüm vurmuş yüreklerin telleri
dumanlar boğuyor nefes almak ne mümkün
insansız kollar savrulmuş ağaçlara
can veriyor parmakları can veriyor döne'm
benek benek kan sıçramış duvarlara
haberler geliyor dert taşıyor yürekten
cihanşumul bir felâket şarkısı
dalga dalga çarpıyor ruhumuza
varşova yanmış insanları perişan
içlerinde tarifsiz bir kalp ağrısı
boyunları bükülmüş gözleri ıslak
doğmuyor doğmuyor neden yıldızlar
neden böyle kan rengi sema bu akşam

toprak yine kan kusuyor dağlar morarmış
bir gariplik sinmiş bulutların tarlasına
yollarda karanlık karanlıkta insanlar
leylekler misali göç başlamış,
şarkılar susmuş uzak bir hatıra gülmek
sevda yaşamıyor kanadından vurulmuş
yürü döne'm yolcu yolunda gerek
yürü çağıldasın içimizde acılar
dokunma kanayacak yüreklerimiz
yollarda karanlık karanlıkta insanlar
bir gariplik sinmiş bulutların tarlasına
ve bir ay doğuyor beklemediğimiz
şöyle çarpan bir tokat gibi alnımıza
yollar kıvranıyor telgraf direkleri mahzun
bir kartal kanat açmış vistül'e doğru
geçiyor çarpa çarpa işte semadan
düşürüp gölgesini üstüne yolumuzun
örtüyor örtmesin örtmesin ufukları
örtmesin aydınlık ister hürriyet
insanlar gibi yaşamak ister insan
yürü döne'm yolcu yolunda gerek
yürü çağıldasın içimizde acılar
dert çekmeye mütehammil bu yürek

neden karanlığa uzanmış ellerin
neden yüzün yanıyor avuçların ısınmış
şarkılar nerde aşkı nerde bıraktık
nerde yaz geceleri nerde çocukluğumuz
yollarda karanlık karanlıkta insanlar
yine insanlarla kesiliyor yolumuz
geçiyor usul usul göçmen kafileleri
toplar yine uğulduyor uzaktan uzağa
gece sakin dağlar taşlar dinliyor
ay ölmüş bulutların düşmüş kucağına
bir kartal kanat açmış vistül'e doğru
uçuyor işgal edip hür havaları
gölgesi uzanmış polonya toprağına

yürü döne'm yolcu yolunda gerek
işte yeni insanlar çıkıyor yolumuza
parçalanmış kanıyor kanıyor yürekleri
sakalları uzamış gözleri derin
sokulalım döne'm onların arasına
ben bir şair ardınca kol gezilen
sen kuğu misali bir balerin

gökte cıvan gibi kahrolası bir ay
yerde hüzün yürekler dolusu
ışıklarla yıkanan şehirler serap olmuş
gönüller yıkılmış düzen tutmuyor
korku filiz sürmüş sevda yerine
lehistan vilâyeti cümleten harab olmuş
mil çekilip hürriyet'in gözlerine
kurşuna dizilmiş insanlarla beraber
şafak vakti yıldızlar batmadan
gökte cıvan gibi kahrolası bir ay
yerde hüzün yürekler dolusu
haber uçurulsun on iki bin âlem semtine
düştü polonya kalesi

marianne

sahiden fevkalâde bir ahval yaşıyor
yıldızların en mükemmel senfonisi içinde
kanatları rüzgâra vurgun yeldeğirmenleri
hollanda çocuk dergilerinden tanıdığım memleket
ölüm çiseliyor sinsi bir yağmur gibi
ağlamak sırası sana gelmiş akıbet
alışmadığın şarkılar delirmiş havalarda
put kesilmiş sıra sıra değirmenlerin
miğferli gölgeler belirmiş duvarlarda
oy döne'm ne sen sor ne de ben söyliyeyim
anlaşmak için gözlerimiz kifayet eder
hollanda düşmüş belçika tarümar olmuş
kafileler yollar boyunca kafileler
ben bir kuş hatırlarım mavi kanatlı bir kuş
yelken açmış bir gemi ateş rengi lâleler
bahar bayram sevinci saadet insanlar için
hayır gece bir bombardıman yaşadık
saadet bizden ırak bahar perişan
nasıl döne'm kanamasın söyle yüreğim

sahiden fevkalâde bir ahval içindedir
ruhlarında en büyük yangınlar tutuşan
belçika'lı hollanda'lı insan kardeşlerim

büyük alnını eğmiş böyle düşünmemelisin
ne kadar ümitler kararsa marianne
en yiğitçesine ölüm dövüşerek ölmektir
gözlerinde tebessüm avuçlarında kan
rüzgâr gibi esip şimşek gibi çakarak
fransa vatan hürriyet demektir
bak marianne ölenlere ölenlere bak
bak kalbime yanıyor yanıyor ıstıraptan
polonya terkedilmiş norveç işgal altında
belçika'nın üzerinde şimdi uçaklar
çok geçmeden burada olacaklar
büyük alnını eğmiş böyle düşünmemelisin
yakışmıyor marianne bu sana yakışmıyor
yanardağlar fışkırsın gayrı yüreğinden
saplansın kılıç gibi haykır düşmana sesin

hani nasıl başlıyordu o ihtilâl şarkısı
söyle erganunlar uğuldasın derinden
koroların harikulade dalgalanışı
ve bir bayrak gibi önde giden kahramanlar
marseillaise çağlasın çağlayan gibi
haydi marianne haydi vatan çocukları
yürüyelim hürriyet aziz hürriyet
yeter artık yeter kahretme beni
bilirim hayal bunlar hayal marianne
ağlamak mı terkedilmiş çocuklar gibi
ağlamak mı yürekten yaşın yaşın kana kana
ağlamak mı hayır aklımdan bile geçmez
ağlama döne'm ağlamaya alışmadık
ağlama gün yüzlüm güneş çehrelim
hürriyet keskin etsin kılıçlarınızı
haydi kalkın kalkın vatan çocukları
efendiler yürümezse biz yürüyelim

sevgilim şu orman argonne ormanı
verdun kalesidir gördüğün kale
büyüdükçe büyür dünya yangını
neyleyim tutuştu bir yol meşale

düşmüşüz hürriyet diyerek yola
hani düldül nerde bizim zülfikar
hilafsız her gece bir güne çıkar
her ümit parlak bir güneştir inan
çıksın karşımıza zalim ordular
ölelim yaşamak için marianne

bahar gelmiş mevcudat sevda ile sarhoş
ağaçlara kan yürümüş su yerine bu mevsim
yapraklar ürperiyor savaş ferman dinlemez
dağ başlarında bırakılmış münzevi ölüler
yumrukları sıkılmış yüzleri mütebessim
yağmurlar yıkamış yağmurlar saçlarını
daha neler görecek zavallı gözlerimiz
işte yaklaşıyor yine ayak sesleri
harabeler tütüyor her geçtikleri yerden
delikdeşik edilmiş hürriyet arzuları
uzaktan çok uzaktan bir ses duyuyor musun
bir trampet sonra sükûn havalar dolusu
ve nihayet bir çığlık bir çığlık ötelerden

bir lahzada çanlar gibi yıldızlar çalıyor
doldurmuş gökkubbeyi bir rüzgâr uğultusu
siyah kartallar gibi uçaklar alçalıyor
kalbi mi delinmiş alsace'lı şu askerin
kan fıskıyeleri fışkırıyor yüzüme
kuyruklu yıldızlar mı şu civara düşenler
karanlığın koynundan cayır cayır yanarak
nedir bu boşanması mı cehennemlerin
bir kıvılcım bir kıvılcım sıçramış gözüme
çan sesleri açılıyor havada yaprak yaprak
dağların arkasında devler mi kudurmuş
zincir şıkırtıları zindan ve ölüm
sonra sonra sükûn sükûn havalar dolusu
kahrolası bir sağırlık delirtici bir sükût
çiçekleri sersem etmiş taze kan kokusu
uzaktan çok uzaktan bir ses duyuyor musun
minnet dolu bir ses gaskonya'lı arkadaş
gerçi sen herşeyinle artık yaşamıyorsun
artık unutulmuş bir hikâye hürriyet
lâkin kulak ver bu sesi duy topraktan
sana minnet fransa'dan sana minnet

hey sevgilim hemen haber uçurduk
neyleyelim düştü verdun kalesi
zafer kuşun tutamadık kaçırdık
mateme büründü frenk ülkesi
derken duyulan ses jeanne d'arc'ın sesi
dur diyor vatanı beklemelisin
dövüş eğilme sen zalim eğilsin
damarda kalır mı dökülecek kan
çıkalım dağlara dağlar sevinsin
ölelim yaşamak için marianne

eski nur beldesi paris karanlık şehir
heyecanla kımıldar bir okyanus gibi
gözleri kör matem düşmüş sinesine
kanlı sabahlara bakan yaz geceleri
yorgun mülteciler askerler gelir
gelir insanlarla dolu harb yollarından
karanlık dokunmuş cümlesine
herbiri bir güneş bekler yarından
gölgeler dalgalanır gölgeler konuşur
gölgelerde yaşıyan tehlikeli bir şey var
kocaman yarasalar gibi uçuşur
heyulâlar dolaşır duvar duvar

eski nur beldesi paris karanlık şehir
dudaklarda solan hazin bir tebessüm
yıldızlara serenad serenad - sans espoir
eğlenmiyor emsalsiz kemanlar artık
karanfiller solmuş korular kimsesiz
her lahza yaklaşan bir kâbus gibi ölüm
döne'm seni almasın almasın bu karanlık
ona kaldı fabrikalar şehirlerimiz
ona kaldı insanlar ona kaldı hürriyet
gel sevgilim gel kumru göğüslü döne'm
gel yaşıyan başka insanlar da var
gel onlar da bilir dövüşmesini
maginot'da dunkerque'de ölenler kadar
bırak ağlasın paris bırak ağlasın
sen döne'm —gözlerini güneşe çevir—
daha binlercesi var böyle can verecek
eski nur beldesi paris karanlık şehir

hele bir vakt erişip toprak uyansın
evvel deli yağmurlar şiddetlenecek
hele bir kan ile dünya yıkansın
âhir bir zelzele bir zelzele beklenecek

hey sevgilim bunda mekân tutmuşuz
savoie dağları bizimle şendir
gözlerde bulut yok yürek korkusuz
kahramanlık demi işte bu demdir
insanın vatanı cümle âlemdir
cümle âdemoğlu seninle kardeş
tutuştu mu bir yol kalbinde ateş
dövüşür tek kişi gibi durmadan
yükselsin diyerek semaya güneş
ölelim yaşamak için marianne

kahramanlar kalbimize çizilmiş hatıranız
evvelce ispanya'da çin'de savaşmıştınız
—özge bir maceradır— habeşistan çölleri
şimdi aynı semanın yıldızların altında
işte yine birlikte yine başbaşasınız

seni çocuk gözlerinden tanırım pierre
sen ölümle büyümüşsün onlar yine çocuk kalmış
ya sen auguste tiyatro meraklısı adam
gülmüyorsun anlaşılan perde kapanmış
gaston küçük kadınları güzel şeyleri sever
üç lisanda küfreden çaylak bakışlı henri
yıkılmış yüzükoyun ağzını açamadan
sizler siz hürriyet şehitleri üşüyeceksiniz
şafak vakti bir rüzgar çıktı serin
bırak döne'm bırak rahat uyusunlar
bırak hayallerini dağıtmasın ellerin
rüzgâr çıktı yüzleriniz üşüyecek
yoruldunuz dinlenmek hakkınızdır çocuklar
yüreğiniz rahat olsun dövüşenler var
yarım kalan şarkınıza onlar devam edecek

hey sevgilim hürriyet'e dua et
hürriyetsiz yaşayamaz memleket
hür yaşamak için gelmiştir insan
hürriyet eşitlik sulh ve saadet
ölelim yaşamak için marianne

döne hey gece bayrak gibi rüzgâra karşı
dağbaşları yıldız böcek ovalar çın çın öter
kayalar kayalar sarı kayalar
şövalye başlarını yere çalıp ağlıyalar
gönül dertmekân delim delim deliresi
dağlar diz dövüp ağlar ulum ulum uluyası
gök yıldızcıl garipsemiş garip ovalar
sen ve ben dünyalı şair ve dünyalı balerin
neyleyim hürriyetliyiz hürriyete sevdalıyız
biz şair kişiyiz insanlardan söyleşiriz
haydi hovarda gençlik hey alev kanlım
cehennemi marşlar uçuşmuş başımızda
seferiyiz demiş yedi iklimi gezmişiz
dağ şarkıları mavilik salkım salkım arzular
aziz insan sebil sebil hürriyet
ve barış hem biricik hem kocaman hem yahşi
hem yahşi aman hem baştacı arzumuz

bana yakın gel hey cana yakın gel canım
benim ebâbil kuşum gel mayısım
aşk bildik insanı kitaplara geçsin aşkımız
satır satır mısra mısra yazılsın
dağlar mor bir şarkı gibi ufka uzanmış
sen ve ben dünyalı şair ve dünyalı balerin
kıvılcımlı yüreklerimiz kıvılcım püskürüyor
yıldız kıvılcım yıldız kıvılcım
ölüm vurmuş vurmuş nice kardeşlerime
ağlamışım ağlamış dert bağlamışım
suya gitmiş anasının hurma gözlüsü
elmas yüreklisi şakrak sözlüsü
yalınkılıç gibi dövüşenlerim düşenlerim
kahramanlar dünyalı hemşerilerim
ne cengâver ne bahadır ne yiğitsiniz
bana yakın gel hey cana yakın gel canım
gel döne'm gel rüzgârım rüzgârlıyım
dağlar mor bir şarkı gibi ufka uzanmış
gök yıldızcıl garipsemiş garip ovalar
döne hey kim anlar hasretlik dilinden

kayalar kayalar sarı kayalar
şövalye başlarını yere çalıp ağlıyalar
dili yar dili de dili yar gezmişiz diyar diyar
zincire vurulmuş ne ülkeler kalebent
polonyalar fransalar rusyalar

kayalarda kayalaşmış kalakalmışım
saat mevcudatın uykuya vardığı saat
külrengi kumrular gibi karanlıkta saniyeler
yine geçip gidiyor zaman kervanı
kulaç kulaç insan çığlıkları
candan geçenler has bahçenin gülleri
merhametsiz açlıklar insafsız kıtlıklar
elin bağlı gözün bağlı dilin bağlı can
zincire vurulmuş ne ülkeler kalebent
haydi hovarda gençlik hey alev kanlım
biz şair kişiyiz insanlardan söyleşiriz
beş kıtayı kucaklamış bakışlarımız

dünya işgal altında hey dili yar dili yar
kaybedilmiş şehirler yenik ordular
gözümün bebeği sen yaslanıp ağlar mısın
ağlaşma döne hey sen döne hey döne hey
derdim varsa ölemem dertliyim diye
can siperdir dövüşmek alın yazısı
karanlık denizlerde hürriyetli gemiler
kilometrelik insan tarlaları
her lâhza kapımızı çalan bir komşu ölüm
kurşuna dizilmek toplama kampları
ve kızgın ve kudurmuş güneşini çölün
sırça bir taç gibi başında taşıyan
o can erik gözlü canım askerler
karşı dağlara vurmuş kiraz rengi bir akşam
havada yanık bir ekin kokusu
ve çok uzaklardan gelip çok uzaklara giden
bir turna sürüsü gibi bitkin esirler
yangın yeri yanar gelinim ağlar
hâne harab olmuş hacet görülmez
dev papatyaları gibi beyaz çadırlar
ve insanlar ve insanlar ve insanlar
macarlar slovenler boşnaklar

gürül gürül seslenen dağlar gibi yaslanan
temiz kendi halinde yürecikleri
mintanlılar poturlular yaşmaklılar
yedi iklimin yetmiş çeşit milleti
dili yar dili de dili yar gezmişiz diyar diyar
zincire vurulmuş ne ülkeler kalebent
polonyalar fransalar rusyalar

kayalarda kayalaşmış kalakalmışız
sen ve ben dünyalı şair ve dünyalı balerin
beş kıtayı kucaklamış bakışlarımız
gönül dertmekân delim delim deliresi
dağlar diz dövüp ağlar ulum ulum uluyası
kayalar kayalar sarı kayalar
şövalye başlarını yere çalıp ağlıyalar
önümüz karanlık yanımız karanlık
deryalar uykuda yıldızlar suda
bana yakın gel hey cana yakın gel canım
süngü tak hücuma kalkalım artık

lili marlen

akşam olur
mektuplar hasretlik söyler
zagrep radyosu'nda lili marlen türküsü
siperden sipere ateş tokuşturanlar
karanlıkta dem çeken
ishak kuşu

bu cıvarlarda benim
bir cennetmekânım olacak
aslan sıfatlı johnny hisarboylu silahşör
arkasında mısır el kahire
ehramlar cana can katan nil
cüzzamlı dilenci trahomlu insan
sağında mavi gözlü dilber akdeniz
solunda çöl
ve balta girmemiş orman

biz dünyalılar yemin içtik
imanımız var
hürriyet için hürriyet aşkına
savulacak döne'm savulacak düşman

dehrin cefasını çektik
safasını süreceğiz
biz sudanlılar
kıbleye karşı namaza duranlar
aragon'dan bıçak gibi çekilmiş yedi mısra
sydney'den bir muhalif rüzgâr

akşam olur
mektuplar hasretlik söyler
zagrep radyosu'nda lili marlen türküsü
dost ağlar karanfilim dost ağlar
marş söylemeden ölmek bize yakışmaz
ve biz yine yıldızlara bakarız
ve yine yıldızlar bize bakar

duadır
güneşbaht olasın cıvan oğlum
hürriyet için dipçik tutan el dert görmesin

kutup yıldızı rivayet eder

sen hep öyle yukardasın kutup yıldızı
senin bildiklerini büyücüler bilmez
sen büyücü değilsin kutup yıldızı
yüreklerini denize düşürmüş bütün gemiciler
geceleri
açık denizde seyrederken seni gözler
şimdi diyelim birmanya'da bir ingiliz gemisi
balear adalarında fiyakalı bir korvet
şimdi diyelim 24. ve 25. meridyen dereceleri
şimdi diyelim çöl
8. ordu
tunus istikametinde ileri hareket

çöl gecesinde kızgın dikenli bitkiler uyuyordu
çöl yıldızları takım takım
kuşlar gibi hurma dallarına konmuşlar
birtakım esrarlı kuşlar gibi çöl yıldızları
uyumuşlar
çöl gecesinde zamanın uğultusu duyuluyordu

el elameyn el ageyla ve tobruk
kendilerini bir kadın şehvetiyle karanlığa vermiş
sevgilim aşkımızla ve silâhlarımızla durduk
senin siyah gözlerinde
heyecanlı bulutların yürüyüşü gibi birşeyler
büyük büyük birşeyler
çocuksu gözlerinde
çöl gecesinde
hani demin: —zafer diyorduk barış diyorduk
her anımızı son zerresine kadar saadetle yaşamak
büyük emeklerin büyük eserler doğurması
bir demet beyaz yasemin
bir dağ papatyası
makinaları dinleyip dilinden anlamak
aynı saniyede dünyanın her tarafında olmak
çöl gecesinde sevgilim
bütün bunların bu güzel şeylerin
beyaz bir karanlık içinde hatırlanması

çöl gecesinde benek benek bakışları nöbetçilerin
uçak meydanlarında düzinelerce uçak
benzin depolarında benzin
tavşan uykusunda asker

en ileri hatlara kadar sokulmuş türküler
uyuyan askerlerin kulaklarında rüyalı türküler
askerlerin ortasında lili marlen dolaşıyor
hiç umulmayan aydınlık ve uzak bir haber gibi
öylesine mahzun öylesine çıplak
lili marlen askerlerin kızı
—her gece fenerlerimizin altında
kışlalardan uzakta yağmurlu gecelerde
biz seni bekleriz askerlerin kızı
bütün bu deli dünyayı unutmak için
seninle lili marlen
lili marlen—
o yağmurlu kumral saçları solgun yüzüyle bizim
bir an için dünyayı unutmak arzumuza rağmen
o bize geride bıraktığımız şeyleri hatırlatıyor
bir liman meyhanesinde her akşam iki kadeh
[atmayı
şimdi diyelim wembley'deki futbol maçlarını
[hatırlatıyor
şimdi diyelim pazar yerindeki lâternayı

onu günlerdir tanıyoruz
bizimle birlikte yatıp kalkıyor
ona mektuplar yazıyoruz ondan mektuplar
[alıyoruz
her gece fenerlerimizin altında
yıldızların altında

şimdi diyelim daha kuzeyde
motorlu birlikler düşmanı kovalıyor
korkak şafakların aydınlığında palmiyeler
tank ve motosiklet ölüleri
insan ölüleri
çölde güneş dünya batarmış gibi batıyor
çölde sıcak mermi ölüm ve asker
insaflı insafsız gölgeler
susamış tanrıların korkunç gölgeleri
çölde uzak yıldızların
bütün vahşî kâinatın
hareket halinde
akıcı
kıpır kıpır gölgeleri

motorlu birlikler düşmanın peşinde
tanklar çelikten dişleriyle kumdağlarını
[deviriyorlar
kumdağları gibi rüzgârın önünde yürüyorlar
bu rüzgâr bu hınzır bu yakıcı
bu cehennem çöl rüzgârı
ateş ve lâv
her dakika yeni bir kurtuluş haberi
bayraklar zaferle tutuşmuş
mermiler delikanlı
yürek coşmuş
ileri

ıssızdır
çöller ıssızdır
savaş olup bittikten ordular geçtikten sonra
hüseyin ibn fellâh karanfil gibi vurulmuş
yeni bir dünyanın kapıları önünde
yalnızdır
yapayalnızdır

akbabalar çember çeviriyor başının üstünde
bir kan kızıllığı geçiyor yıldızların içinden
bir barut kokusu acı bir barut kokusu
bir hüseyin ibn fellâh'ın ölüsü
bir akbabalar
bir rüzgârlı geceler gibi inil inil
kulaklarında sudan türküleri
sudan ne yana düşer
sudan kimsesiz öksüz sefil
nurlu bir güneş yağmuru sudan'da bahar
ağaçların uyanışı çiçeklerin gülüşü
hüseyin ibn fellâh karanfil gibi vurulmuş
hüseyin ibn fellâh'ın ölüsü
sudan'ın ölüsü

kimseler
hamburg limanından kimseler bahsetmiyor
bu limanda eskiden gemiler
gemiler vardı
lili marlen hamburg'da yaşardı
onun ürkek halini gözlerini hatırlarım
yağmur yağar
her gece fenerlerimizin altında
o sisli sonbahar akşamlarını yeniden yaşarım
lili marlen karanlık afrika kıtasında
alman askerlerinin
        ingiliz ve fransız askerlerinin ortasında
lili marlen bizimle birlikte sevgilim
o da gözlerini kuşların çınladığı ufuklara çevirmiş
ufuklarda rüzgârlı zafer ıslıkları
ufuklarda alkışlar
ufuklarda sevgilim sulh ve hürriyet belirmiş
çok geçmeden dağların velvelesi başlar
lili marlen'in sevinç çığlıkları
kışlalardan uzakta
        yağmurlu gecelerde

heyamol

akşam oldu
karanlıklar vardı sular üstüne
rüzgâr uçtu rüzgâr uçtu bir yerlerden
kıble desen değil lodos desen değil
belki bir selâm
bir hovarda selâmdır
hürriyetli

gemiler
karanlıkta deryakâri devler
sancak ve iskele kırmızı ve yeşil
ve yıldızlar ki her gece heryerde daim
işlemeli ve neşeli gümüş damlaları
güverte
sakalı bal rengi kaptan johansen
ve ben garip şair
ve sen sevgilim

aldı kaptan
gözleri deniz feneri gibi
dedi: —neylersin
haramiler gezer olmuş
bir duman gibi hür değil deryalar
ismimiz nora
bandıramız norveç
ve buğdayla yüklü bütün ambarlarımız
sancakta bakır yüklü bir yunan şilebi
bir başkası kömür bir başkası pamuk
ve konvoy hazır
hürriyet'e yolculuk

şöyle uçar gibi oldu
uçar gibi rüzgâr
senin
bir marşa benzedi birdenbire sesin
ve kılıçlar çatıştı benim içimde
savaştı
savaş deryalara bulaştı

millerce mavilik duman duman dalga
millerce gökyüzü dalga dalga duman
aman aman da
ne kıyamettir deryada kavga
canlar söner havalarda kaybolan çığlık gibi
haykırışlar yapışır havaya tokat tokat
torpil vurur ya taretler ulur mu ulur
bir manzara ki suretâ cehennemdir
kızgın fıskıyeler
ölümler
ölenler
deryanın kızması ateşler alması
alev saçlı dalgalar omuzdan omuza
kırbaçlı dalgalar havuzdan havuza
derya dövünür
derya dövünür gök ağlar
ve savaş uçakları katar ve katar
ışıldak
sancak direği ve sancak
kahraman bir kalp gibi çırpınan şeref

rüzgâr kıble'de karar kıldı döne'm
yıldızlar damlıyor gözlerine
gemiler
karanlıkta deryakâri devler
işaret ışıkları birinden ötekine
sinyal mi aldı ki amiral gemisinden
çıkmış kaptan köşküne kaptan johansen
gözleri yanan sönen deniz fenerleri
ve ilk kumanda vardı
çarkçıbaşı'na
makinalar
bir ayrılık şarkısına başladılar
demir aldık limandan çözdük palamarı
rüzgâr bizim eski rüzgâr
deniz bizim eski deniz
gönül bizim eski gönül
rûşenâ gönül
mizana gibi sağlam bıçak gibi keskiniz
derya bir öyle geniş
geniş ki çıldırasıya

sıra sıra gemiler demir almış giderler
giderler usul usul
ağlatasıya
her gemi bir milletli hepimiz hürriyetli
hepimiz martı kuşu hepimiz dünyadan
ve bir şarkı var dilde bayrak bayrak tutuşur
bir şarkı var dünyalı heyalisa heyamol
heyamola batılılar
heyamola doğulular
heyamola dünya için dünyalar aşkına
hürriyet eşitlik kardeşlik aşkına
canlarını yelken gibi rüzgâra verenler
deryalar mavisinde öldürenler
ölenler

döne'm oy
sen benim bir tanem oy
norveç bandıralı nora'nın güvertesinde
dinle bir yol deryalarla öpüşen havaları
ve düşün savaşlar içindeki muhteşem deryaları

şimdi nasıl doğudan batıya uzanmaktadır
çeşit çeşit
boy boy
küçüklü büyüklü
cephane yüklü ilaç yüklü hayat ve ölüm götüren
gemi kervanları
gemi kervanları
gökler denizler ve karanlıklar arasında
şimdi nasıl bulutlara karşıdır topları
bulutlara karşıdır bulut bulut
ejderhalar misali yenilmez donanmaların
deniz üsleri
direk direk gemiler
mayın ve şamandra
liman ve mendirek
ve kızakta
yahut da deryalar engininde
kalemkâri taretli okyanus aslanları

yalın pala burunlular torpidolar
cep denizaltıları serden geçmiş
sulara dev gibi yaslananları
hem dövüşen hem yüzen hava meydanları
şimdi nasıl semalara dokunmuş
maviden
o erkek alınları levent gemicilerin
fırtına yaşamış bu canlar
ölüme ıslık çalmış dalgalar içinden
saçlarında tayfun
gönlünde şarkılar
kaybolmuş gemilere boğulanlara dair
ihtiyar kurt kaptanlar birinci ve ikinci
ateş yüzlü ateşçimiz
çarkçıbaşımız
rapa tayfaları
ve sarışın muçolar
makinistler telsizciler topçular
ve cümle harbedenler tehlikeli sularda

döne'm oy
sen benim bir tanem oy
dünyalarda derya
deryalarda nora
nora'nın güvertesi
güvertede sen
ve hayalinde senin
derya savaşları

salvo demiş ateşlemiş hürriyetli donanma
alevlere vermiş suları
lalereng
kızıl kan bürümüş okyanusları
midvay ve mercan
kan üstüne kan
narvik de narvik
plata boğazı
cherbourg'da çıkarma
dunkerque'de ricat
akdeniz'de tutuşanlar
boğuşanlar
hood ve bismarck
rodney ve ohio
iova uçak gemisi
ve vittorio

kana kan diyerek cana can diyerek
boğaz boğaza gelmiş deniz pehlivanları
kalbim acı
acı bir zehir gibi
karşımda sen martı kanadı yavrum
ve karşımda
dert görmüş dertli dünyamız
felâketler tehlikeler ıstıraplar içinde
bağrıyanık gözleri kör
büyük anamız

deryaya yağmur indi müjdeler olsun
durup dururken bir şarkı başlar gibi
kalbur kalbur bulutlardan savrulur
hoy bili bili bir yağmur nar taneli
cıva damlası gibi yanar taneli

okyanus durgun
konvoy yolunca gider
yağmurun altında sıralanmış gemiler
uskurlarında köpük
bacalarında duman
ve pusula hep kuzey hep kuzey hep kuzey
damlalar saçlarımıza damladılar
sen dönüp dedin: —öyle büyük ki derdimiz
derdimize iştecik bulutlar ağladılar
yasımızı yas bilip kara bağladılar

yağmur çalkanır gibi oldu birden havada
hey flama verildi dikkat karşıdan
hey hey ki çan çaldı
silâh başına
tayfalar mevzie girdi bekler oldu
deryadan denizaltı
göklerden uçak
uçaksavarlar hazır
hazır su bombaları

ve kaptan johansen
sakalı alev
avazı bıçak
kırbaç gibi savuruyor kumandaları
haydi döne'm biz dahi mevzie girelim
muhripler seyrediyor tam-yol üzerinden
kervan seferber
gemiler seferber
ve deryaya yağmur iniyor biteviye

işte ilk hücum
işte ilk torpil köpüğü
işte ilk kıvılcım
ilk infilâklar
derya çatlamış gibi
gümbür de gümbür
duman duman da

dumanlar ummanda
karadan kurşuniden benekli alacadan
dumanlar göklere varmış göklü korsanlar
dumanlar top ağzından bacadan
boğum boğum boğumlu
ölüm ölüm ölümlü
dumanlar
dumanlı dağlar kadar
torpil yemiş batıyor yunan şilebi
tuzlu sular dolar olmuş bulak bulak
filika martı kanadı bir yudum kurtuluş
ve köpükler içinde yüzen tayfalar
gözlerinde tek arzu
alev alev
yaşamak

sabunsu köpükler
pırıl pırıl yağ lekeleri
ve gemiler torpil yemiş gemiler
kervanın üstünde bir yağmur çiler
hoy bili bili bir yağmur nar taneli
gözyaşı döküp ağlar taneli
derya üzre savaş
savaş içre kan
kan ki yayılmış alevreng bir bayrak gibi
tuzlu sular atlasına
mavi atlasına
kervan hem gider hem harp eder
nerelerden kopmuşuz nerelere gelmişiz
gemimizin dümen suyu boncuk boncuk
köpürsün hep böyle köpürsün deniz
hürriyet'e döne'm hürriyet'e yolculuk

ah deryalar ah deryalar deryalar
gemilerden insanlardan şehid var

deniz diplerinde neler yatıyor
aydınlık bir dünya fedaileri
onlar da saadete sulha inanmışlardır
senin kadar
sen karanfil sevgilim kadar
benim kadar
ben dünyalı şair kadar
nasıl mekik dokur tütün işler ağ çekerlerse
nasıl şarkı söyler nasıl ağlar ve gülerlerse
öylece dövüşen cümle rüzgâr insanları
askerler işçiler köylüler kadar
şimdi deryalar koynunda kahramandırlar
artık uçan dalga savrulan köpük
artık onlar kendileri deryadırlar
deryadır da derya gibi haykırırlar
—heyamol
heyamol yeryüzünün bütün insanları

ellerinin hünerine hayran
kahraman
toprak ve gök dilinden anlar derya dilinden anlar
kimi yiğit kimi ürkek sabırlı ve sabırsız
aynı mavi gök altında beraber yaşadığımız
toprak ve deniz çocukları
mübarek canlar
biz eski bir şarkı gibi kaybolmuşuz
yelken açmış hayalimiz hatıralara
ve kanat çırpmaz olmuş göğsümüzdeki kuş
biz bizden sonraki nesiller için
harpsiz akşamlar güneşler mesut vatanlar
aydınlık tarlalar şehirler köyler için
bir çelik mermi gibi harcanmışız
biz artık sadece şarkılarda varız
şarkılarda resimlerde hatıralarda
ne çıkar yeter ki hürriyet yaşasın
hürriyet yaşadıkça bahtiyarız

ah bu zindan gibi gök
zindan gibi derya
ah bu gemiler
bu ışıksız gemiler
ve karanlığın tükenmez melankolisi
parçalamak istiyor kalbini insan
sizleri sizleri sizleri düşündükçe
ümitleri güneşli sular gibi yanan
sen atlas'ta kayıp ayna yüzlü dimitros
kaptan jean-pierre kolları yürek dövmeli
sen tayfa barrymore her zaman neşeli
sen kardeşim sen benim hintli kardeşim
sen yeni zelânda'lım
avustralya'lım
sen gemisiyle batan kanada'lı kaptan
sen grişka sen pınar sesli şarkıcı
ve sen ismini bilmediğim meçhul ölü
deryalar ölüsü
hürriyetler ölüsü dünyalar ölüsü
dünya sularında tam-yol'la seyrederken
kurşun mu cilveleşmiş pervasız canınla
berhüdar olasın berhüdar ateşpârem
mezartaşı dikilmez neyleyim deryaya
senin âbiden hürriyet olacak
heyamola yelkenim heyamol
hürriyet hürriyet hürriyet dünyaya

meraklısı için notlar

(*duvar*'ın ilk basımı, bunun aşağı yukarı üçte biri kadar, ufacık bir kitaptı. böyle olmasının, birkaç nedeni var. onu annemin verdiği bin lirayla çıkarıyordum, boyutlarının bu paranın gerektirdiği ölçüde kalması zorunluydu, bu bir; ilk kitabım olduğu için, ortalığa en iyi şiirlerimle çıkmak isteyişim beni acımasız bir elemeye sürüklemişti, iki; o sıralarda hazırladığım 'destan'ı ayrı bir kitap yapmayı tasarladığımdan bu kitaba ondan hiç şiir almamıştım, üç!

ikinci basım yapılırken, boyutları genişlettim: *gâvurdağları'ndan rivayet*'in bazı beğenmediğim bölümlerini de, ilk basıma toplumcu eleştirmecilerin şerrinden korkarak koyamadığım bazı aşk şiirlerini de ekledim, kitap hayli büyüdü. sonunda yarıda bıraktığım destan'dan bazı bölümleri, dergilerde dağınık olarak yayımladığım halde, yine kitaba almadım. günün birinde belki yeniden o şiire dönmeyi, yeni bir atılımla destan'ı bütünlemeyi düşünüyordum.

üçüncü basım, ilk iki basım'daki şiirlere destan'dan yayınlanabilir saydığım bazı bölümlerin eklenmesiyle çıkıyor. bir de genç okurlar ve edebiyat tarihçileri için eklemeyi gereklı gördüğüm bu yazılış nedenleri ve açıklamalarla. böylelikle kitabın bütünü, tüık toplumcu şiirinin yaşadığı bir dönemi örnekleri, nedenleri ve sonuçlarıyla, bir ozanın açısından yansıtmış olacaktır.)

* gâvurdağları'ndan rivayet

bu destan, gerçekten, biz gâvurdağları yöresindeki *bahçe (eski bulanık)* kasabasında yaşarken tasarlanmıştır. 19/20 yaşlarında, toplumculuğa hayatını koyarak girmiş bir delikanlının, ilk ciddi denemesi sayılmalı. bilgimin kıtlığına, kökten şehir çocuğu olmama aldırmadan, gözlemlerime ve sezgilerime dayanarak, gâvurdağı insanını biraz tarihi, biraz yoksulluğu, biraz toplumsal çelişmesiyle vermek istiyordum. bunda hiç kuşkusuz, daha lisenin birinci sınıfında iken, el altından bulup okuduğum *şeyh bedreddin destanı*'nın etkisi olmuştur. doğal olarak 1943'den başlayıp iyice içine gömüldüğüm halk şiirimizin de! gerçek şu ki, *duvar* kitap haline gelirken, artık çoktan bu havadan çıkmıştım, şiirlerin çoğunu da beğenmiyordum.

/döşeme/

bu şiir, kitaba girmeden önce, *yücel* dergisi'nde *beteroğlu* takma adıyla yayınlanmıştır. orada, şiirin son bendindeki 'garip âşık' sözlerinin yerine beteroğlu sözcüğü konmuş, böylelikle halk edebiyatı geleneği ozanın mahlası şiire yerleştirilerek sürdürülmüştü. nedense beteroğlu adını pek severdim, *yücel*'e şiiri bu adla gönderişim, bu sevgiden doğabileceği gibi, *yücel* gibi 'sağcı' bir dergide adımla görünmek istemeyişimden de ileri gelebilir. tam hatırlamıyorum. yalnız bu şiir, *yeni edebiyat*'ta adımla çıkan *balıkçı türküsü*'nden sonra yayınlıyabildiğimi sandığım ikinci şiirdir.

/cebbar oğlu mehemmed/

chp armağanında ikincilik ödülünü alan, bu yüzden de bütün bir ozan kuşağını bana düşman eden şiir budur.

o yıl chp yıllık armağanının şiire verileceğini açıklamıştı, üstünde bile durmamıştım: chp beni lise birinci sınıfında iken tutuklayan, mahkemeye veren, okuldan kovan faşist diktanın partisiydi, ben ona an-

cak karşı olabilirdim. yaz tatilinde, o ara babamın kaymakamlık ettiği *sındırgı*'daydık, *istanbul*'dan amcam geldi. amcam hayrettin ilhan emektar bir türkçe öğretmeni, şiir düşkünü, ilginç bir adamdı. babamın aksine, benim ilkokuldan bu yana karalayıp durduğum şiirlerle ilgilenir, her gelişinde onları bana okuturdu. bu sefer de öyle yaptı. *cebbar oğlu mehemmed*'i dinler dinlemez, kesinlikle bu şiirin chp armağanına katılması gerektiğini ileri sürdü. sonra bunlar babamla konuşmuşlar, babam o kadar önemsemese de galiba amcamın ısrarından etkilenmiş, konuya birlikte döndüler. benden istedikleri şiiri daktilo edip onlara vermemden ibaretti, dediklerini yaptım. sonra da okullar açıldığı için, *istanbul*'a *ışık lisesi*'ne gittim.

amcam şiiri gönderirken adres olarak *çamlıca*'daki evinin adresini vermiş ödüllerin ilanından önce oraya *behçet kemal* imzalı bir mektup geliyor, amcamdan bunu öğreniyorum. bu arada *bahçe*'den itibaren mektuplaştığım *ömer faruk toprak*'tan, *ankara*'dan, dereceye girdiğimi doğrulayan bir mektup alıyorum. arkasından sonuçlar açıklanıyor, birinci *cahid sıtkı*, ikinci ben, üçüncü *fazıl hüsnü!* uzun bir süre ne yapacağımı bilemiyorum, şiirimin *ulus*'ta, *ülkü*'de, o zamanki diktanın bellibaşlı yayın organlarında çıktığını görmek, adımı radyodan duymak beni buruk bir heyecana boğuyor. lise'ye babıâli gazetecileri benimle mülâkata gelip muavinlerin önünde hangi ozanları seversin diye soruyorlar. o muavinler ki 809 attilâ ilhan'ın üç yıllık lise öğrenimi boyunca bilmem kaç kere çeşitli nedenlerden birinci şube'ye taşınıp durduğunu, orada bir hayli kaldığını bilmektedirler. doğal olarak, *akif*'tir, *fikret*'tir vs. diye bazı 'zararsız' adlar söylüyorum. bu da *orhan veli*'nin o zamanlar yazı yazdığı *ülkü*'de bana takılmasına sebeb oluyor.

ödülü kazanmam beni tanıtmış oluyor ama, toplumculara değil, zira sosyalist partisi'nin organı *gün*'de adımla zaten şiir yayınlıyordum. armağanı kazanınca da *gün*, bunu 2. mart. 1946 tarihli sayısında, *haftanın kültür hareketleri* sayfasında şöyle vermişti: *"chp şiir müsabakasında ikinci mükâfatı, ağıt adlı uzun şiirini gün'ün ikinci sayısında okumuş olduğu-*

nuz, arkadaşımız attilâ ilhan'ın kazandığını sevinçle öğrendik, biz de arkadaşımızı tebrik ederiz."

çok sonraları *hasan tanrıkut*, *ağıt*'ı yayınlayanın da, bu yazıyı yazanın da kendisi olduğunu bana söylemiştir.

/sığırtmaç/

hesapça, toprakları için savaşmış olan cebbar oğlu mehemmed'in, yıllar sonra aynı topraklar üzerinde ne halde olduğunu 'kıyas' yoluyla anlatmak isteyen bir şiir, armağandan sonra, bunu *ülkü*'ye gönderdim. yayınladılar, üstelik —o zamanlar için inanılmayacak şey— telif hakkı da ödediler.

/ümmühan/

özel bir açıdan, 'topraksızlık konusu' işleniyor. 'erkeği toprak derdine dövüşüp hapse girince', ümmühan'ın düşüşü. bu şiiri, bilinmez hangi yönünden, annem o kadar sevmiştir ki, sonunda ona adadım. (o tarihlerde her yazdığım şiiri evin içinde bağıra çağıra okumak gibi berbat bir âdetim vardı, ister istemez bütün ev halkı yazdıklarımı dinler, fikrini söylerdi.)

/göçmenler/

gâvurdağları yöresine, bulgaristan göçmenlerini yerleştirmişler, bütün kırılmış fukaralar. *bahçe*'de iken, bir kopyasını *ömer faruk toprak*'a ve *rıfat ılgaz*'a gönderdiğim *'harman zamanı'* diye bir roman yazmıştım, o romanda bu göçmenler konusu üstüne eğilmeye çalıştığım bir sorun olarak beliriyordu. nedeni şu: *bahçe* hükümet konağı'nda köy bürosu bilmemnesi olarak çalışırken, bir göçmenle tanışıyorum, adam bana dramlarını anlatıyor ki ağlamak için: bunları o sulak, yeşil ve bereketli topraklardan getirip bu çorak dağlık bölgeye yerleştirmişler. çok etkilendiğimi, bugün bile hatırlıyorum. böylelikle hem şiire, hem romana giriyor. şiiri, o sıralarda, istanbul'da eminönü halkevi'nin çıkardığı *istanbul* dergisi'ne göndermiştim, çıkmış da, fakat ben göremedim.

/deli süleyman/

cebbar oğlu mehemmed *théme*'inin başka bir çeşitlemesi. bu defa, eski kuva-yı milliyeci'nin sağ olarak ulaştığı sonraki yıllarda, nasıl dar bir hayat yaşadığı gösteriliyor. kurtuluş savaşı vatanı kurtarmış, fakat deli süleyman'ı kurtarmamıştır.

/ökkeş/

gâvurdağları yöresine, ilk rekabetin girişi, bunun etkilediği sade bir arabacının öyküsü. yanlış hatırlamıyorsam, *bahçe*'de bu isimde bir arabacı gerçekten vardı, şiiri o kadar tutmamış olacağım ki, iki üç yıl önce bir şiir konuşmasında dinleyicilerden birisi okumamı isteyince çok şaşmıştım, okudum okumasına ama, ya o havanın çok uzaklarında olduğumdan, ya böyle bir şiiri daha çok açıklık bir yerde köylü ya da kırsal bir kalabalığa okumak gerektiğinden, istediğim heyecanı bulamadım.

* hürriyet yürüyor

/mektup/

bu şiir, kitabın ikinci basımından önce hiçbir yerde yayınlanmamıştır. birinci şube'de, sansaryan hanı'nın üstkatındaki hücrelerde gözaltında olduğum bir sırada yazılmıştır, kardeşim cengiz'e adanmasının nedeni de, istanbul'da yatılı okuduğumuz için, her gözaltına alınışımda bütün çilemi kardeşimin çekmiş olmasındandır. işareti gereken bir nokta da, elbette şu: durum kâğıda geçirmeye elverişli olmadığından, şiiri ezberimden yazdım, ezberimde de tuttum, ta çıkıncaya kadar.

/ağıt/

ikinci dünya savaşı, bizim kuşağı müthiş etkiliyordu. bu bakımdan, hele savaşa bulaşmamızın her an söz konusu olduğu o günlerde, ozanların konuya eğilmesini olağan karşılamalı. *ağıt* bu ortam içinde

yazılmış bir şiirdir. benim için ilginç yanı *gün* dergisine gönderdiğimde, *hasan tanrıkut* tarafından beğenilip yayınlanması. *yeni edebiyat*'ta *suat derviş*'in yayınladığı *balıkçı türküsü*'nden sonra, ilk defa adımla şiirim yine bir sosyalist dergide, *gün*'de çıkıyordu, hem dehşetli sevindim, hem ödüm patladı: lise'deki öğrenimim, siyasi polisin müdahaleleriyle çok zor geçiyordu. danıştay'dan yeniden okuma hakkını kazanmış olmamı, affetmiyor gibiydiler. bir keresinde okul müdürünün, bana, 'seni çıkarmamı istiyorlar, oğlum?' dediğini hatırlarım. bu koşullar altında, adımla solcu bir dergide şiir yayınlamak, bile bile belâya gitmek değil miydi?

sonraki şiirlerimde, okulu bitirinceye kadar, yeniden *beteroğlu* imzasına bu yüzden döndüm.

/dünyakâri/

bu şiirin iki özelliği var, biri şiir tekniği yönünden, ötekisi içlemi bakımından. ilki şu: tasavvuf şiirinde rastlanan bir havayı, halk şiirinde, özellikle varsağı'larda *(karacaoğlan, dadaloğlu, köroğlu vs.)* rastlanan bir başka havayla kaynaştırıp *epique* diyebileceğimiz bir toplumsal şiir bileşimi denemek! bu, o sıralarda yalnız beni değil, *enver gökçe*'yi, *kâmuran bozkır*'ı, *ahmet arif*'i de çekiyordu, hepimizin o dönem şiirlerinde bu çaba sezilir. içlem yönünden özelliğine gelince, o da şu: dünya savaşındaki hürriyet savaşını, biz toplumcu ozanlar türkiye'deki hürriyet savaşıyla özdeşleştirmek yolunu tutmuştuk, dışardaki faşizme her yükleniş, içerdeki faşizme bir yükleniş demekti.

/hey/

aynı tutumla geliştirilmiş, bu şiir: özellikle türk halkı ile, dünyanın öteki halkları arasındaki paralelin üstüne basılması, hürriyet mücadelesindeki beraberliği vurguluyor.

/lilişan/

bundan önceki iki şiirin başka bir çeşitlemesi sayılabilecek olan bu şiirin ilk adı *'ecce homo'* idi, hatta

'hey' gibi bu da, türk toplumcu dergileri arasında önemli bir yeri olan *ses* dergisinde bu adla yayınlanmıştı, sonradan *ecce homo* sözcüğü bana dayanılmaz bir terslik gibi geldi, değiştirdim. o dönemdeki başlıca dayanaklarımızın hürriyet ve insan olduğu görülüyor, düşününüz ne yufka, ne *romantique* bir devrimcilik tutumu öğretmişler bize. başımız siyasî polisle türlü belâya giriyor ama, yazdıklarımız büyük fransız devrimi öncesinin *théme*'leri.

ahmet kaya, 'lilişan'ı, 'sen insansın' başlığı altında besteledi ve söyledi.

/merhaba gökyüzü/

yazılışı iki nedenden, biri lisede başlayıp hâlâ sönmemiş olan astronomi tutkum, ikincisi destan'da hava savaşları bölümü için, bir alıştırma yapma gereğini duyuşum.

/türkiye/

önce açık açık şunu belirtmeliyim: bizim kuşaktan, hatta yeni şiir kuşağından *'türkiye'* adına bir güzelleme yazmayı bu şiirden önce hiçbir ozan akıl etmemiştir. şiir yazmamıştır demiyorum, güzelleme yazmamıştır. zira bu şiirin özelliği orada: o tarihteki sıkı toplumcu şiir disiplinine boşveriyor, geleneksel türk halk şiiri tutumuyla güzelleme yazıyorum. şiirde toplumsal koşullar, bu koşulların ezdiği insanlar filân söz konusu edilmemiştir. bu yüzden az da hücuma uğramamışımdır, ne var ki şiiri yazdığıma, sonradan *turgut uyar* dahil bir sürü ozana, yurt üzerine güzelleme yazma fırsatı verdiğime pişman değilim.

şiir, o sıralar *vedat nedim*'in *'yapı ve kredi'* hesabına yayınladığı *aile* dergisinde çıktı, bu da, kendi aramızda bir sürü tartışmaya neden oldu.

okul kitaplarına alınan, radyoda, tv'de rahatlıkla okunan 'nâdir' şiirlerimdendir.

/deryalar/

bu şiirde de, *hey* ve *lilişan*'daki hava egemen görünür, aynı dönemde yazılmıştır. yazılış nedeniyse,

belli: bir yandan denize olan vazgeçilmez tutkunluğum, bir yandan destan'da deniz savaşlarına bir giriş hazırlama zorunluluğunu duymam. bu sonuncu konuda şiir öylesine başarılıdır ki, bittiği yerden, *şafak vakti dünya*'nın *heyamol*'una devam ederseniz, hangisinin nereden başlayıp nerede bittiği belli olmaz.

bu şiir de *aile* dergisinde çıktı, ondan sonra *vedat nedim*'le bir odada başbaşa görüştük. *vedat nedim* bana marksizmin neden dolayı yanlış olduğunu ekonomik kanıtlarla uzun uzun anlattı, ben susarak dinledim, sonunda 'susuyorsunuz, bu hayra alâmet değil' dedi, *aile* dergisi başka şiirimi de yayınlamadı. oysa aynı *vedat nedim*, bu şiiri bana bir hayli övmüş, 'sizde neye dokunsanız onu şiir kılacak bir güç var' demişti.

* karanlıkta kaynak yapan adam

bu bölümün adı, *duvar*'ın asıl adı olacaktı. o şiiri hem çok seviyordum, hem de simge gücünü çok yüksek buluyordum, karanlıkta kaynak yapan adam, 'faşizmin yediği şehirlerde' yükselen işçi sınıfını temsil ediyordu, buysa 40 yıllarında toplumculuğa özenen genç bir ozanın ilk kitabı için en uygun ve en müthiş ad demekti, imge olarak boyutlarının genişliğineyse diyecek yoktu hiç! fakat, sözünü dinlediğim arkadaşlar, böyle bir adın hiç yoktan başımı belâya sardırabileceğini belirterek, beni uyardılar, özellikle şiirde 'faşizmin yediği şehirler' arasında *istanbul*'un da anılması, onları irkiltiyordu. sonunda bu addan vazgeçtik. kitabın adı 'duvar' oldu.

bu şiire uygun bir de kapak gerekiyordu. elbet! yanlış hatırlamıyorsam, *elit* kahvesinde ve *fahir onger*'in aracılığıyla ressam *fethi karakaş*'tan bir kapak yapmasını rica ettim, *duvar* şiirini istedi, şiir *iskender fikret*'in çıkardığı *20. yüzyıl* dergisinde çıkmıştı, onu verdik, birkaç gün sonra da kapağı aldık müthiş bir şeydi!

|mümkün mü|

armağanı kazandıktan sonra, *gün*'de *a.i. beteroğlu* adıyla yayınladığım şiirlerden birisi. liseyi bu defa

istanbul'da okumaya başlamam, beni büyük şehir gerçeğiyle yüzyüze getiriyor, bu da elbet şiirlerime yansıyordu kırsal havalı şiirlerin uzağındaydım artık, ufak ufak, sonraları çok geliştireceğim bir büyük şehir şiirine sokuluyordum.

/ *benim için* /

o tarihte chp tarafindan *istanbul* dergisinde *nevin yıldız* adıyla yayınlanan üç şiirden birisi budur, bir önceki şiirin niteliklerini taşır. *istanbul dergisi,* o zamanın koşulları içinde basbayağı lüks bir dergi bile sayılabilirdi: *"gençlerle başbaşa'* köşesine hemen herkes şiir gönderir, yayınlatmak olanağı bulanlar, kendilerine göre bir ün de edinirdi. biz toplumcular küçümserdik onları, yine de böyle takma adlarla filân şiir gönderip talihimizi denemeden edemezdik. bu neyi gösterir? kendini gösterme hırsının, toplumculuk disiplinini kırdığını mı? yoksa, rastgele gönderilmiş iki üç şiirle ötekilerin onca övündüğü bir mertebeye hemen ulaşabileceğimizi kanıtlamak çabasını mı? yargıyı verecek olan elbette ben değilim, benden, içtenlikle durumu açıklamak!

/ *hiçbir zaman* /

aynı tip şiirlerden, *humanisme*'in, ama daha çok duygusal ve çocukça bir *humanisme*'in ağır bastığı biri. bu da *nevin yıldız* adıyla *istanbul*'da çıkmıştı.

/ *iş başı* /

duvar dönemi şiirleri, öyle sanıyorum ki, asıl bu ve bundan sonraki şiirle sayılmalıdır. kitabı çıkardığım sırada bu sesi ve içlemi yakalamıştım. sürdürüyordum. gariptir, ben dahil o tarihte hepimiz bu şiirlerde *nâzım*'ın büyük etkisi olduğunu sanırdık. şimdi bakıyorum da, basbayağı attilâ ilhan şiiri buluyorum onları, acaba yanılıyor muyum? bu, elbet *nâzım*'a olan büyük borcumu yadsımam anlamını taşımıyor, sadece etkinin kapsamı ya da derinliği bakımından bir soru.

|akşam üstü düşünceleri|

çıktığı sıra epeyce etki yapmış bir şiirdir, bu, ne var ki nerede yayınlandığını kesinlikle hatırlıyamıyorum. o ara *naci sadullah izmir*'de *havadis* adında günlük bir gazete çıkarma denemesine girişmişti, onun edebiyat sayfasında olabilir, zira *şükran (kurdakul)* o sayfa için hepimizden şiir isterdi, biz de gönderirdik.

|geceye karşı şiir|

nedendir bilmem, ben bu şiirimi çok severim, *varlık*'la ilişki kurduktan sonra, o dergide yayınladığım ilk şiirlerdendir. havasıyla günün daha çok garip şiiri ve deyişi etkisinde olan ortamına çok ters düşüyordu, biri çıkıp divan şiiri ve sesinin uzak uzak hissedildiğini bile söyleyebilir, kimbilir belki benim sevmemin nedeni de budur. çünkü o günlerde fena halde klasik türk şiirine sardırmıştım.

|umumi ıstırap şarkısı|

izmir'de *genç nesil* dergisinde yayınlanan bu şiir de duvar dönemi şiirlerinin bütün özelliklerini taşıyor, dramatik bir hava, baskıdan ve yoksulluktan ezilmiş insanlar, bir türlü giderilemeyen saadet umudu. son bendi, balıkpazarı meyhanelerinde ezbere çok tekrarlanmıştır.

|941'de izmir|

hesapça bu, 40 yıllarının sonlarına doğru, bir anı şiir oluyor: 41'de *izmir*'de, *cemşid hun* ve *ihsan ahmed*, üç kişilik bir arkadaş grubuyuz, toplumcuyuz, ben ve cemşid cezaevine girip çıktığımız için, herkes bize düşman, sadece *ihsan ahmed* yakınlık gösteriyor. sonraları, ihsan tıbbıye'yi okumak için istanbul'a, cemşid galiba sınırdışı edildiği için bağdad'a gidiyor (iran uyruklu idi) bense anadolu'da bir yerlerde bu şiiri yazıp, *izmir*'de çıkan *adım adım* dergisine gönderiyorum, şükran da yayınlıyor.

/cemşid hun'la hasbıhal/

cemşid liseden arkadaşım, arkasından tutukluluk arkadaşım oluyor, bu da *adım adım*'da çıkan bir anı şiiri, fakat cemşid'le yaşadığımız serüvenin etkisi izmir'de o zaman o kadar güçlü ki, şükran şiiri yayınlarken *cemşid hun*'la *hasbıhal* adını değiştiriyor, *ceyhun*'la *hasbıhal* yapıyor.

/saadet/

gerçekte mutluluk ülküsü üzerine yazılmış bir şiir görüntüsü verir ama, bu şiir bir büyük şehir şiiridir. bir istanbul şiiridir denilse de olur. toplumculuğumuz köklü eleştirilere, sağlam toplumsal verilere, ayrıntılı bir ekonomi bilgisine dayanmadığı için, şiirlerimizde barış, mutluluk, insan sevgisi başrolü oynar, aslında her aklıbaşında insanın benimseyeceği bu ülküler, karalanmamıza, lekelenmemize neden olurdu.

/arka sokak/

iki özelliği olan bir şiir birincisi, türk musikisinden ilk etkilenmelerin izini taşıması (belâlım off, bir şarkıdan alınmadır) ikincisi, *istanbul*'da içine girdiğim şehir yaşantısının bana *izmir*'deki şehir yaşantım üzerine şiirler yazdırması burada adı anılan sokak, tutuklandığım yıl oturduğumuz *karşıyaka*'daki 1696. sokaktır.

/duvar/

duvar, gerçekte bir savaş ve gizli direniş şiiri sayılmamalı mıdır? savaş sonuna yaklaştıkça, avrupa' dan gelen haberler ve filmler, çevrilen bazı kitaplar, bize yıllardır yaşanan dramın büyüklüğü ve ayrıntıları üzerine yeni yeni bilgiler veriyor, işin içine ozan imgelemi de karışınca, ortaya böyle şiirler çıkıyordu. elbette bu şiirlerin duygu dokumasında, gözaltına alınmak, tutuklanmak, siyasî bir suçtan götürülmek gibi çarpıcı şeyleri bizim de yaşamış olmamızın etkisi var. *duvar*'ın yeniden okunması ve incelenmesi, hele

nâzım'ın şiiri iyice ortaya çıktıktan sonra, 40 yıllarında benim o etkiden sanıldığından çabuk çıkmış olduğumu belirleyecek sağlam kanıtlardandır sanırım.

/onlar bizi itham ediyor/

bir savaş şiiri daha, özelliği diyaloğa yaslanması ve bir senaryo gibi düşünülmesi bütünüyle, sona eren savaşın hiçbir şeyi çözümlemediğini, toplumsal sorunların olduğu gibi durduğunu ve çözümlerinin ancak yeni uğraşlarla gerçekleşebileceğini söylemek istiyor. *'yine ağlar geriyor gümüş örümcekler/yine örümcekler için insanlar ölecekler'* imgesi, o zamanlar çok tutulmuştu : gümüş örümceklerle uluslararası kapitalizmi, ağlarıyla da tröst ve kartelleri söylemiş oluyordum.

/karanlıkta kaynak yapan adam/

tarlabaşı'nda pelesenk sokağında bir ermeni matmazelin evinde pansiyon kalırdım. akşamları eve dönerken geçtiğim ara sokakların birinde bir kaynakçı vardı ki, sonbaharın lâcivert buğusu içinde, geç vakitlere kadar kaynak yapar, çevresine yıldız yağdırırdı. şiir, işte bu işçiden esinlenerek yazılmıştır. garip bir talihsizliği var, ilk basımında da, ikinci basımında da, ciddî düzelti hatalarıyla çıktı, ilk defa bu basımda doğru dürüst yayınlanmış oluyor. biçim yönünden, benim daha 40 yıllarında bile, serbest vezni belirli bir çerçeveye sokmaya çabaladığımı göstermesi bakımından ilginçtir sanırım. içlemi, toplumsal yönden olduğu kadar, siyasal yönden de, bugün bile bana kusursuz görünüyor.

/taşkın geldi/

simgesel bir şiir, taşkın geldiği filân yok, anlatmak istediğim ünlü 4 aralık olayı, ayaklandırılan üniversite gençliği adına *tan, yeni dünya* gazetelerinin yıktırılışı, *abc* ve *berrak* kitabevlerinin yağma edilişi, olayı ancak böyle yazabiliyorum, hiçbir dergide yayınlatamıyorum (dergi kalmıyor ki!) ancak kitaba girebi-

liyor. bilindiği gibi *tan* yayınıyla sosyalizmden çok çoğulcu demokrasi ülkülerini savunan bir gazeteydi, sendikalar, partiler kurulsun dediği için o felâkete uğramıştı.

* harb kaldırımında aşk

kitabın ilk basımında bu şiirler *'aşka dair şarkılar'* başlığıyla verilmiştir. o yıllarda çıkan bazı dergilerde, bazılarını yine bu başlık altında yayınlamış olabilirim, bunu yapmakla, toplumcu ozanlara ters düşmüş oluyordum. o zamanki toplumcu ozan eğitimi sevda şiiri yazmayı yasaklamasa bile iyice kısıtlar, yazılan sevda şiirlerinin içine ille siyasal birtakım sloganların sokuşturulmasını gerektirirdi. görüldüğü gibi, bu sonuncu kurala pekâlâ uyduğum halde, ne hikmetse benim aşk şiirleri yayınlamam, aramızda mesele oluyordu. oysa kendimi fena halde âşık sanıyordum ve ancak 20 yaşındaydım. kimseyi dinlemedim, şiirleri yazdığım gibi, ilk kitaba da aldım. ikinci basımda, önceden almamış olduklarımı da ekledim.

genellikle bunlar, sevgilisinden uzakta olan bir genç ozanın beraber olmak özlemlerini, gelecek için kurduğu düşleri yansıtır, fonda hafif devrimci bir de romantisme sezilir ki buruk tadını veren galiba budur. kitap yayınlandıktan sonra, onu hemen öven *ataç*, toplumcularla sözbirliği etmiş gibi aşk şiirlerine takılmış, üstelik bunları *geraldy*'nin şiirlerine benzetmişti. *geraldy* kim, tanımıyoruz. herhalde iyi bir ozan değil, yoksa *ataç* niye dudak bükerek söz etsin? derken şiirleri kendisi için yazdığım üniversiteli kız, *hachette*'den *geraldy*'nin *toi et moi* adlı kitabını bulup, bana armağan etmiyor mu? işin tuhafı, ben de bundan duygulanıyorum, o da ben de fransızca bilmediğimiz halde! bu davranışı bizim kuşağı saran o dangalakça batılılık hevesinin bir belirtisi saymak hiç yanlış olmaz! hoş sonraları benim şiirlerle *geraldy* arasında hiçbir benzerlik ya da ilişki olmadığını anladım ama, o günler o kitabı şöyle bir fiyakayla bir süre yanımda dolaştırdığımı hatırladıkça, utanırım.

bu şiirlerden biri, *'beraber yaşamak'* adını taşıyanı, ayrıca anılmaya değer *varlık* dergisinde ilk yayınlanan şiirimdir, biz *varlık*'ı küçümserdik. sağcı bir dergi sayardık, en azından chp diktasından yana olduğu için, değil ona yazmak, onu okutmak külfetine bile girmezdik, fakat bir zaman geldi ki, bütün solcu dergiler 'duman oldu', hepimiz de şiirlerimizle ortada kaldık, işte o zaman hemen herşeyi birlikte kararlaştırdığımız arkadaşlarla, chp armağanı dolayısıyla benim için *varlık* dergisinde bir yayınlama olanağının bulunabileceğine, bunun denenmesi gerektiğine karar verdik. bir öğle sonu, burhan çeber ve ben, benim şiir dosyasını yüklendiğimiz gibi, babıâli'ye gittik, burhan o zamanki *varlık yayınevi'*nin altında bulunan meserret kahvesinde beni bekledi, ben yukarıya *yaşar nâbi'*nin yanına çıktım. *yaşar nâbi* beni ilgiyle karşıladı, şiirlerimi gözden geçirdi, yayınlamak üzere onca şiir arasından işte bu *'beraber yaşamak'* şiirini ayırdı, sonra da yayınladı. Çok yıllar sonra ergüder yoldaş, şiirden bazı mısraları 'uyandırma lâmbamızı' başlığı altında besteleyecek, nur yoldaş söyleyecektir.

* şafak vaktı dünya

nâzım'ın kurtuluş savaşı destanını yazdığını işitmiştim ya, bu kadarı benim çabucak bir ikinci dünya savaşı destanı yazmaya kalkışmama yetti, adını *şafak vaktı dünya* koydum, büyük bir iştah ve hamaratlıkla işe koyuldum halk edebiyatı özellikle *dadaloğlu köroğlu* çizgisiyle, *pir sultan abdal* havası yaslanacak sağlam bir ses yastığı gibi görünüyor; olayın iç dinamiği ise, destanı kendi gücüyle sürükleyip götürecek bir izlenim veriyordu. ilk alıştırmaları bağımsız bazı şiirlerle yaptım, sonra sadece yüreğime ve imgelemime güvenerek bu işe girdim: en az üç bin mısra yazacağımı hesaplıyordum.

o kadarını değilse bile, epeycesini yazmışımdır. bunlardan bir haylisi dergilerde yayınlandı, yayınları sırasında bol bol 'hava' da yaptı. oysa savaşın nedeninden niçininden doğru dürüst bir bilgim olmadığı gibi, sinemadan gazete haberlerinden başka bir daya-

nağım da yoktu. ama öfkeliydim, hırslıydım, yirmi yaşındaydım, bu işin üstesinden geleceğime inanıyordum. öyleyse niye yarıda bıraktım? şu az önce sıraladığım kusurları farkettiğimden, noksanlıkları sezdiğimden değil, çok daha ozanca, çok daha şiirin yapısına ilişkin bir nedenden: destanı yazdığım sırada, şiirimin içinde bir başkalaşma belirmişti, kırsal hava gittikçe dağılıyor, yerini bir büyük şehir havası alıyordu. buysa, destan'da gerekli saydığım 'üslûp birliği' ni çatlatmıştı. söz gelişi, örnek olsun diye bu basıma aldığım şiirlerden *kutup yıldızı rivayet eder*'le *diliyâr*' ın havası aynı mıdır? günün birinde yeniden o destan ritmine dönerim diye, destan'ı bıraktım, bırakış o bırakış!

destan'dan 'lili marlen'i, ahmet kaya bestelemiş ve söylemiştir.

destanla ilgili, üç anımı üstünde durmaya değer buluyorum birincisi *fahir onger*'e ilişkin bir anı. fahir, 40 yıllarında yenilik grubuna dahil bir yazardı, bu grup *oktay akbal, salah birsel, behçet necatigil, naim tirali, sabahattin kudret*, vs. sağcı ve biçimci bir edebiyatı savunurdu, ne varki garip'çiler gibi chp'ne iyice yamanamamışlar, biraz ortada kalmışlardı, zaman zaman *suut kemal* tutardı ellerinden, o kadar. fahir içlerinde sola en yakın bulduğumuz yazardı, bir akşam *elit* pastahanesinde ona benim destan'dan söz etmiştim, bütününü dinlemek istedi, *pelesenk* sokağı'ndaki pansiyonun adresini verdim, dediği gibi geldi, o ufacık, iki kişi zor sığılan odada, bütün destanı dinledi. gelmesine şaşmıştım ya, *marianne*'deki ballad niteliğinde yazılmış parçaları büyük bir yenilikmiş diye beğenmesine, büsbütün şaştım. zira bunlar *villon*'dan galiba *eyüboğlu*'nun yaptığı bazı çevirilerin basit hilesine dayanıyordu balladları bizim halk şiiri ağzıyla vermek! *fahir onger*'in bu hileyi sezememesi, onun eleştirmecilik gücüne inancımı daha başından sarsmıştır.

ikinci anı, epeyce ilginç. sosyalist partisi organı *gerçek* gazetesini çıkarırken, sovyet basın ataşelerinden birisi ikide bir çıkar gazeteye gelir, bizi hem şaşırtır hem korkuturdu. şaşkınlığımız adamın basbayağı

güzel türkçe bilmesindendi, korkumuz ise bu gelişlerin başımıza sonunda bir belâ açacağını sezmemizden! (açtı da!) bu adama, *kutup yıldızı rivayet eder*'in stalingrad savaşıyla ilgili bölümlerini okutmak saflığını yaptım, en küçük bir ilgi göstermediği gibi, galiba beni ciddi bir adam saymaktan da vazgeçti. buna karşılık, beyoğlu'ndaki *özsüt* muhallebicisinin üstkatında aynı bölümü okuduğum bir türk aydını, iki gözü iki çeşme, ağlamıştı.

üçüncü anı, şiirlerimi *varlık*'a götürdüğüm günle ilgili. *yaşar nâbi* dosyayı incelerken destan'ın bitmez tükenmez mısraları ile karşılaşınca ne olduğunu sormuştu, anlattım, kelimesi kelimesine hatırlamıyorum ama, günümüzde bu kadar uzun şiiri kimse okumaz anlamına bir söz etti sanırım, sonraları okurla ilişkilerimi daha bilinçli bir düzeyde yürütmeye başlayınca, bu sözlerdeki büyük gerçek payını farketmişimdir.

attilâ ilhan
temmuz 1973 karşıyaka (İzmir)

" Duvar beni,
çok sevindirdi.
Attilâ İlhan
gayet soylu,
özlü şair,
pek beğendim.
Aşkolsun
delikanlıya! "

NÂZIM HİKMET

7. basım

**Attilâ İlhan'ı
Attilâ İlhan
yapan kitap
D U V A R**

ISBN 975 - 494 - 161 - 0
93 . 06 . Y . 0105 . 0604

KDV dahil 50000 Lira